

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A régi Magyarország jókedve. Kitérő történetiről. Takáts Sándor ez alatt a cím alatt egy becses és nagyon érdekes könyvben megírta a török hódoltság alatti Magyarország életének derűs oldalát kedves és vonzó képek és elmés anekdoták alakjában. Ez a kor a küzdelem és szenvedés kora volt a magyarokra nézve, a nemzet vére folyton szivárgott, gyakran sugarakban ömlött a török és német elleni harcokban, a viszontagságos idők bizonytalanná tették mindenkinek az életét és gazdaságát, az ország ép úgy nyomorúságos állapotban volt, mint az embereké, de azért a humor mégse vesztett ki a lelkekből, a jókedv, a tréfa akkor is megszólalt, és pedig olyan gazdagságban, ami mindennél jobban bizonyítja, hogy a humor a magyar léleknek egyik lényegéhez tartozó tulajdonsága, és hogy van egy speczális, minden más népétől különböző magyar faji humor. Takáts Sándor XVI. századbeli kiadatlan levelekből veszi könyvének anyagát, a mely nemcsak anekdota-gyűjtemény, hanem művelődés- és erköcs-történeti dokumentumok tárháza is: a régi magyar élet stílusának és hangulatának ismeretéhez nyújt nagyon sok megvilágító adalékot. A történelem kulisszái mögé ad bepillantást, az egyszerű magyar emberek, végbeli vitézek, falusi nemesek és városi polgárok mindennapi élete, mulatozása, tréfálkozása, apró-cseprő ügyeivel való bajlódása villan fel egy-egy vonásával az olvasó szeme előtt.

Széchenyi igéi. Gróf Széchenyi István mondásából, gondolataiból, ötleteiből ad anthologia-szerű gyűjteményt egy e cím alatt megjelent kis könyv. Összeállítója, Székfi Gyula láthatólag arra igyekezett, hogy ezekből a nagy magyar könyveiből, beszédeiből, leveleiből összeállított idézetekből kidomborítsa Széchenyi egész gondolkodásmódját és különösen annak erkölcsi tartalmát, a mely az ő felfogása szerint összeesküvés nemzeti tartalmával is. «A Nemzetiség Széchenyi számára nem külsőség — mondja előszavában, — még a nyelv sem tölti ki fogalmát, hanem egyedül Erény és Erkölc. A magyar nemzetiség tehát nem egyéb, mint magyaros formában megjelenő erkölcsös élet, a keresztény erkölcsnek megvalósítása, tényekké átöntése a társadalmi és állami élet minden terén.» Ennek a gondolatnak az élére vannak beállítva az idézetek, a melyek tizenegy csoportban következnek és valóban megvilágítják Széchenyi gondolatvilágának lényegét minden fontos oldaláról. A könyv elmélyedő szeretettel és tárgyismerettel van összeállítva s kitűnő eszköze lehet annak, hogy Széchenyi eszméi mélyebben hatoljanak bele a magyarság tudatába.

HALÁLOZÁSOK.

Farkas Pál volt országgyűlési képviselő, ismert és népszerű író, meghalt Budapesten 42 éves korában. Kiválóan tevékeny munkása volt az irodalomnak és közéletnek. Még egyetemi hallgató korában kezdett szerepelni; előbb főleg szociológiai tanulmányokkal foglalkozott, majd a regényírára vetette magát, regényei, köztük különösen az *Egy önkéntes naplója* általános nagy népszerűsége találtak. Több darabját játszották különféle színpadokon, a legnagyobb sikert *A konventbíztos* aratta a Nemzeti Színházban. Tagja volt a Petőfi-Társaságnak, majd a képviselőháznak is, a hol Tisza István leglelkesebb hívei közé tartozott. A háborúban mint tüzértiszt vett részt és a harcztéren szerzett betegség ölte meg. Halálát apján, Wolfner Józsefnek, az ismert könyvkiadón kívül nagy rokonság és igen sok jóbarát és tisztelő gyászolja; a magyar irodalom kiválóan érdemes munkását veszítette el benne.

Elhunytak a közelebbi napokban: Farkasházi Farkas F. Vilmos, a herendi porcellángyár egyik alapítója, állami agyagipari tanár 83 éves korában Budapesten. — Szódemeteri Dömötör Vilmos máv. főfelügyelő 56 éves korában Budapesten. — Zombori-Rónay Jenő, Torontál vármegye nyugalmazott főispánja, volt országgyűlési képviselő Szegeden. — Soproni Dezső, Magyarországnak legöregebb dohányárusa, a Magyar Dohány Nagyarusok Szövetségének elnöke Budapesten. — László Lajos pénzügyminiszteri számvevősi főtanácsos, a II. osztályú polgári érdemkereszt tulajdonosa, 54 éves korában Budapesten. — Ivády István Aladár ny. pénzügyi tanácsos Budapesten. — Kertész Tódor fővárosi kereskedő, kereskedelmi tanácsos, 87 éves korában Budapesten. — Jeszeniczi és vadasi id. Jankovich Béla 77 éves korában Ráczalmáson. — Bér Géza kereskedő 43 éves korában Budapesten. — Miháldi Splény Ernő báró, miniszteri tanácsos, Budapesten.

Özv. Szappanos Imréné dr.-né, szül. Thury Zsuzsanna fülöpzállási földbirtokosnő 84 éves korában Kaposvárott. — Eggbeli körmendi Körmeny Péterné, szül. csurgói Kéty Anna bárónő

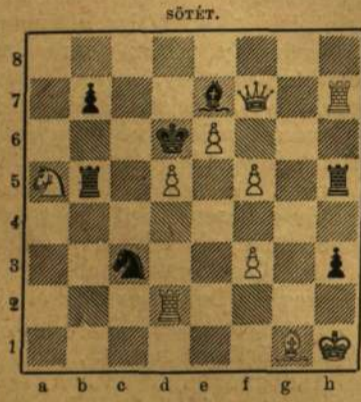
Székesfehérváron. — Dr. Lányi Benedekné Bars vármegye nyugalmazott h. tiszt főorvosának és kórházigazgatójának felesége, Aranyosmaróton. — Fuchs Dezsőné, szül. Büchler Valéria Budapesten. — Özv. Hanay Jánosné pécsi háztulajdonosnő 84 éves korában Pécsen. — Báthory Józsefné, szül. tarna-örsi Pesthy Gizella, néhai Pesthy Frigyes történettudós leánya, 67 éves korában Budapesten. — Brenner Rózsika 21 éves korában Budapesten.

KÖZGAZDASÁG.

A Hazai Bank Részvénytársaság Dániel Ernő báró v. b. t. t. elnöke alatt most tartott közgyűlése elhatározta, hogy a 15.803,022-68 koronát tevő nyereségből f. é. május 2-tól kezdve a részvények 26. számú osztalékfelosztásánál 30 koronával váltásanak be, 1.500.000 korona a tartalékalap, 1.000.000 korona pedig a nyugdíjalap javára fordíttassék. Az igazgatótárs új tagjaivá Telesi Pál gróf és Hojós Menyhért választattak meg.

SAKKJÁTÉK.

3176. számú feladvány Fritsch Károlytól, Bécs.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

- A 3172. számú feladvány megfejtése. Feb.
- A 3173. számú feladvány megfejtése. Feb. + FEB.
- A 3174. számú feladvány megfejtése. Vd.
- A 3175. számú feladvány megfejtése. Vh7!

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 1921. évi 6-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Ki a jóónek él, nem ismer nélkülözést.*

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.
Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.
Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-utca 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

Keltetőgépeket
minden nagyságban, csibenevelőket, csonttaralógépeket, tömögépeket és az okoskő baromfitenyésztéshez szükséges összes felszerelést tárgyakat szállítja a leg-
jobb szakmában.
NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
Minden keltetőgéphez 30-50 db károsított vagy tiszta faj-
keltetőtojást ingyen szállítunk.
Kérje a 34. számú árjegyzékét 5-5 K. bélyeg beküldésére ellenében.

Gladys
SHOE CREAM
Az elegáns világ cipőkrémje
Gyártója: Herzog Géza, V., Böldöngy-utca 18

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legrégebbi csipketisztító, vegytisztító és kelmetestő gyári intézete.
Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.
Fiókok: II., Fő-utca 27. IV., Eszű-út 6. Keszeméti-utca 14. V., Harminczad-utca 4. VI., Teréz-kört 39. Andrásy-út 16. VIII., József-kört 2.

WÄGNER
országos elismert elsőrendű magyar hangszer és beszélőgépek áruháza
Budapest, VIII., József-kört 15.
Fióközet: IX., Ráday-utca 18.
Képes árjegyzék ingyen!

BetegtolóKocsik
rokkantak és lábadozók részére, szabadalm. szobalátogatók, bédék stb. Dús választék az összes betegápoláshoz szükséges cikkekben és gumiarúkbán. Gyártó letekéletekhez kivételben műlábakat, műkezeket, sérv- és haskötőket, gummiharisnyókat.
KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. ker., Koronaherceg-utca 17.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
zsírolvasztó- és mosóüstök vörösréz-ből.
Vermorel-rendszerű szőlő-permetezők. Szánkókeverők. Permező alkatrészek gummiból és sárgaréz-ből. Szőlőszűrők és préslek. Korkorcsamereszlők és darálóik. Répavágók és csészavágók.
SZONTÁGH PÁL
rez- és szerszámgyár
Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

JÓ PAJTÁS
BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA
A szívvel-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeret-gazdagító olvasmányok valóságos kincsesháza.
Rendes munkatársai: Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Avar Gyula, Feleki Sándor, Mihályffy-né Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Kozma Imre, Csanády Sándor, Székely Nándor, Jókay Lajos stb.
Állandóan közel a régi nagy magyar és idegen költőtől a gyermekifjúságnak való költeményeket.
A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.
Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

VASÁRNAPI UJSÁG
10. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.)
Szerkesztő: HOITSY PÁL.
BUDAPEST. MÁJUS HÓ 25.
Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
Előfizetési ára: az április-juniusi évnegyedre 60 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona.
Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-állapított viteldj is csatolandó.

GRÓF APPONYI ALBERT. Jelfy Gyula május 20-iki felvétele.

GRÓF APPONYI ALBERT ÉS CSALÁJA BUDAVÁRI PALOTÁJA KERTJÉBEN.

GRÓF APPONYI ALBERT.

© Semmi sem őrli meg oly biztosan, és egyszersmind oly gyorsan is az emberek tekintélyét s a beléjük vetett közhitét, mint a politika. Érthető dolog. A politikai élet pártküzdelmek jegyében folyik le, s egymással szemben álló eszmék és törekvések zászlaja alatt. A mit az egyik párt helyesnek, jónak, megvalósítandónak tekint, azt a másikat, végzetesnek nézi a másik, a mi ellen teljes erőből küzdeni kötelesség, sokszor: életfeladat. Csak ritkán történik meg, hogy az ellenpárt kimagasló alakjait megbecsülik, tiszteltben tartják egyes elfogulatlan politikusok; s nagy párttömegek majdnem soha. S nagyobb a veszély, ha az államférfi nemcsak theoretikus alapon csinál politikát, hanem hatalomra is kerül s az életbe próbálja átvenni eszméit. Itt a nyilvánosság világosságában ezer szemmel ellenőrzik minden cselekedetét, sőt minden szavát. Hamar észreveszik minden botlását, minden apró tévedését; intencióit pedig, bármily nemesek legyenek is azok, sohasem hajlandók tekintetbe venni az ellenfelei. Az ellenpárt szónokai és hírlapjai naponta találnak benne gáncsolni valót, s ezt naponta készek kárhoztató szavakkal bekiáltani a világba.

Ezért van, hogy politikai nagyságaink közül az alkotmányos ára kezdete óta nem volt egy sem, a kit a nemzet osztatlan tisztelete vett volna körül, sőt olyan sem, a kinek tekintélye idők folyamán el nem homályosodott. Magának Deák Ferencnek is voltak nagyszámmal ősárlói, a nemzetnek csak egyik fele tekintette őt vezéréül, s meg kellett halnia, hogy általánosabb legyen az iránta érzett ragaszkodás, de egészen általánosság akkor sem vált. Tiszta Kálmánt szinte gyűlölségig menő szenvedéllyel támadták ellenfelei, s ez volt Tiszta Istvánnak is sorsa egész életében. Kormányzó férfiaink és vezető politikusaink között nem volt senki, a ki élete valamely pillanatában elmondhatta volna, hogy ő az egész nemzet osztatlan bizodalmanak a letéteményese. Sőt olyan sem volt, a kinek tekintélye és népszerűsége idők folyamán meg nem homályosodott.

Egyetlen kivételt gróf Apponyi Albert képez. S egyetlen ő e tekintetben nemcsak Magyarországon, hanem az egész kontinensen. Az ő politikai ellenfelei elhallgattak, ősárlói elvesztették a hangjukat, s eljött az az idő, mikor az egész nemzet osztatlanul feléje fordította bízó tekintetét.

Gróf Apponyi Albert épenséggel nem úgy kezdte politikai pályáját, mint a nép kegyeltje, még csak nem is úgy, mint a ki a népszerűség babérait vágyja. Nagy átalakuláson ment át a nemzet közfelfogása, a mig Apponyihoz megérkezett; de Apponyi felfogása és gondolkodása is óriási változott ez idő alatt. Az ő-kon-servativok program-

jával lépett be első alkalommal a parlamentbe. Ez nála családi hagyomány volt, s megmagyarázható. Olyan környezetben nőtt fel, mely göcspontját képezte a konzervatív törekvéseknek, oly apa oldalán, a ki hatalmas talentumával nagy hatással volt még a távolabb állókra is, s a ki nem lehetett befolyás nélkül egy serdülő ifiúra, a ki napról napra mellette folytatja életét, s a ki a saját fia. És az apai ház egyszersmind a hasonlóan gondolkodó művelt emberek országos centruma volt. Ott beszéltek meg a családi körben az ország nevezetesebb eseményeit, e falak között, a hol úgyszólván a bútorok is a konzervatív szellemet lehelik. Az ott terjesztett tanok azonban nem találtak visszhangra a nemzetben, sőt azt lehet mondani, hogy gyűlöletesek, hazafiatlanok voltak a nagy tömeg előtt. A nemzet két nagy pártja talán csak abban az egyben egyezett meg egymással, hogy egyformán kárhoztattak mindent, a mi konzervatív. S midőn Deák Ferenc egy nála szokatlanul vehemens beszédben megtámadta e férfiak: szét kellett oszolniok. Belátták, hogy a nemzetben nincs talajuk.

Ezzel a felfogással indult a politikába gróf Apponyi Albert, és lelkének folyton egy irányba fejlődő processzusán eljutott egészen az önálló magyar nemzeti bankig és az önálló hadseregig. Meg kell azonban jegeznünk azt az érdekes tény, hogy miáltal Apponyi felfogásában ez a változás végbement, azalatt a nemzet gondolkodásában egy másik ellenkező irányú folyamat támadt, s a közvélemény nemcsak magáévá tette Apponyi nézeteit, de erősen túl is ment azokon. Ez pedig az úgynevezett keresztény morálra vonatkozik. Apponyi gr. fölléptekor nyoma sem volt Magyarországon az anti-szemmitizmusnak. Oly mélyeségek volt vallási dolgokban is a liberális felfogás, hogy türelmetlenségnek, sokszor obszkurantizmusnak tekintették a konzervativoknak még azt az igyekezetét is, hogy a közmorált vallásérvé-csi alapon akarták alátámasztani. Ez a liberalizmus ultramontánt látott Apponyiban s a nagytömegek e miatt is kárhoztatták egész politikai működését. Apponyi e tekintetben nem változott. Ma is az a felfogása, a mi volt. S annak a látványnak lettünk a szemtanúi, hogy a közfelfogás nemcsak az ő nézeteinek elfogadásáig ment el, de jelentékeny túl is ment ezen a határon. Ilyen helyzetben az a veszedelm fenyegette Apponyit, hogy mind a két küzdő fél kárhoztatni fogja a működését. A liberálisok azért, mert ő hangzott először a keresztény világnézet szükségét, mert nem ment — szerintük — eléggé messze ebben az irányban. De éppen az ellenkezője történt. A liberálisok azért magasztalják, mert nem ment a szélsőségig, a keresztény kurzus hívei pedig azért, mert ő volt az első apostoluk.

Apponyiról szólva lehetetlen hallgatással mellőzni az ő szónoki képességét. Ez az ő legfeltűnőbb tulajdonsága. Egyszersmind olyan speciális és egyedülálló képesség, mely teljesen különbözik minden más szónokainkétól. Nem a Deák Ferencz kristálytiszta, átlátszó szónoklata, mely érveken építi fel egész konstruációját s nem ismer semmi mesterséges fogást, és nem appellál az ész kivételével semmi emberi tulajdonsághoz; nem is Szilágyi Dezső szónoklata, mely szintén érveken dolgozik ugyan főképben, de azokat a dedukció szövevényeivel fűzi együvé, nagy területeket kalandoz be, hogy összeszedje s aztán csokorba kösse a bizonyítékokat, s felhasználja nemcsak a gúnyt, a szatíra, a leki-csinylés megengedett fegyvereit, de sokszor a kicsinyes fogásokat is. Még Ugron Gábor szónoklatától is lényegesen különbözik az Apponyié, pedig Ugron szokszor él az ő esz-közeivel, sok ragyogó színt és poezist kever felszólalásaiba. Apponyinál is sok a költői elem, de legfőbb sajátossága a ragyogás. Eszmei magasságban fogamzik meg minden gondolata, mintha a rögöz-kötöttség alig is érdekelné; a dolgoknak inkább a fényes oldalait nézi; tökéletesen kikerekített mondatokban fejezi ki a mondanivalóját, de ez nála teljesen természetes, önmagától folyó, mintha azt másként nem is lehetne elmondani. A humort gyakran használja, az nála bő forrásból fakad, de a gúnyt és szatírákat alig ismeri. Esmemenete egyszerű és világos, de a logikán is túlhatalmas erővel uralkodik a briliánsan fényes előadás.

S tegyük még hozzá, hogy Apponyi többféle nyelven egyforma vagy csaknem egyforma tökéletességgel szónokol. Ritka, kiváltságos tehetség. Macaulay mondja, hogy az egész világirodalomban csak két író ismer, a kik két különböző nyelven írtak klasszikai szépségű műveket. Az egyik Dante, a másik Milton; anyanyelvükön kívül mindketten tökéletesen írtak s maradó beszűt alkottak latinul is. Már pedig idegen nyelven könnyebb írni, mint szónokolni. Az íróasztal mellett több idő áll rendelkezésre a legmegfelelőbb kifejezés megkeresésére, s a gondolat legszabatosabb formulázására; a mellett a szónoknak figyelnie kell a hangszülő-zásra és a hanghordozásra, nem ritkán az arczjátékára is. És Apponyi egyforma kész-séggel szónokol nem is két, hanem több nyelven. Párisban az entente államok minisztereinek színe előtt, midőn Magyarország jogai mellett kellett síkra szállania, a legnagyobb csodálkozást keltette szónoklata, mikor egymásután francziául, angolul és olaszul beszélt, s tudták róla, hogy anyanyelve magyar, és az összegyűlt miniszterelnökök között csak kettő volt olyan, a ki egy másik nemzetnek a nyelvén is értett. De Apponyi még ennél is nagyobb bizonyosságát adta valamikor ebbeli készségének. Mikor másfél évtized előtt a nemzetközi békekonferencia Washingtonban ülészett, s minden nemzet legjobb szónokát felkérték egy beszéd tartására, akkor Apponyi az imént említett három nyelven kívül, még németül és magyarul is szónokolt. Mindegyik nyelven utólérve, sőt elhagyva a többi nemzetek legjobb szónokait. Olyan szellemi teljesítmény, a mely egyedül áll az egész világon, a melyre nem volt még példa eddig, s a melyet csak Kossuth Lajos közelített meg valaha.

De azért tévedne az, a ki csupán Apponyi szónoki kiváltságának tulajdonítaná azt a ritka hatást, melyet ő ma egész nemzetére gyakorol. Egy egész élet odaadó munkásságának eredménye ez, s annak a nemes idealizmusnak, mely az ő egész működését fűszázas közszereplése alatt eltöltötte. Meg kellett őt ismernie az egész nemzetnek az élet minden fázisaiban, a magyarság minden küzdelmeiben, hogy hozzá térjenek azok is, a kik valaha gyanakvással, sőt ellenséges szemmel néztek működését. És ime ma előtte hajol meg az egész mostani generáció, a ki pedig nem igazgatja az ország sorsát, a kinek kezében nincs hatalom, a ki külsőleg semmi egyéb, mint a legideálisabb tartalommal töltözött puritán gondolkodású hazafi.

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉGEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

Valóban vadregényes hely volt ez, méltó tanyája egy meghasonlott, beteg léleknek, mely megunta az embertömegeket és vásári zajukat. Mellette tiszta vizű patak folyt, körülötte az őserdő hatalmas fáinak zúgata, morogtak, panaszkodtak és sóhajtoztak, a mihez kellemes változattal szolgáltak az éneklő madarak soha meg nem szűnő dalai. Mikor Sámson úr a ház elé ért, a vén Patak valami lelki gyakorlatot végezhetett, mert a házból egyházi dal hangjai hallatszottak. Sámson úr leült egy fatörzsre és türelmesen várakozott. Egyszer aztán a vizsla elkezdett ugatni, mire az éneklő hirtelen megszűnt és a romok közül kilépett Patak Sámson.

A vén paraszt nagyon megváltozott, arca beesett volt és szeme fénytelen, megsoványodott és egyenes tartása megrokkant. Megviselte a lelki gyötörődés és a sok bűjt. Mikor urát meglátta, feléje tárta két karját, és valami értelmetlenséget motyogott, látszott rajta, hogy nagy zavarban van... végre is elkezdett sírni. Sámson úr odalépett hozzá, vállára tette a kezét és nagyon meleg hangon így szólt:

— No flam érted jöttem, szedd össze a czókmókokat és gyere velem. Nincs kegyelem, viszlek haza.

A remete szomorúan tekintett urára és tagadással intett.

— Nézd flam, — folytatta az öreg báró, — te mindég Istennek tetsző életet éltél, jobb, becsületesebb és igazabb lelkű embert tenálad hármat sem ismertem életemben. Ki mondta neked, hogy változtatnod kell ezen az életen?

Itt a paraszt föltekintett az égre és áhítatos hangon így felelt:

— Az Úr az ő profétája által.

Sámson úr hatalmas homloka komoly ráncokba húzódott. A baj mélyebb, mintsem gondolta, először történt, hogy ez az ember meg mer tőle valamit tagadni. Rövid hallgatás után így folytatta:

— Nézd csak flam, én tudom, hogy te olyan dolgokat láttál, hallottál és éreztél meg előre, a melyekről nekünk legkisebb sejtelmünk se volt. Mit jelent ez? Azt, hogy az úr különös kegyelmében részesít téged azzal, hogy erre kiválasztott. És ez mit jelent? Azt, hogy rendkívül meg van veled elégedve és rendkívüli jutalomban akart részesíteni. Hát akkor mért akarod megváltoztatni Istennek tetsző eddigi életedet? Vagy talán nem jól értetted a proféta szavát?

A vén paraszt alázatosan meggörnyedve hallgatta urát, s mikor az befejezte, egy darabig hallgatott. Majd lassú töredezett hangon elkezdett beszélni:

— És valóban a jó Istennek különös kegyelme, melylyel engem eláraszt, akkor én ezért még inkább különös hála vagyok kötelezve. Akkor az én eddigi életem még kevésbé elég arra, hogy ő meg legyen velem elégedve. Igaz, hogy istenfől és becsületesebb ember voltam teljes életemben, de ilyen

ember, oh atyám, van ezer meg ezer a világon, még pedig olyan, a ki szegénységben él és két kezének nehéz munkájával keresi a mindennapi kenyeret maga és családja számára, holott én kényelemben és bőségben, minden gondtól mentesen töltöttem életemet és soha a bánat egyetlen barázdát nem vont homlokomra. Ezt nekem rendkívüli módon meg kell hálálnom, ha nyugodtan akarok megjelenni Isten ítélőszéke előtt.

A főúr megdöbbenve hallgatta az átszellemlült parasztnak ezt a különös beszédét. Lelke mélyén valami sejtelen kezdett kibontakozni és lassan tudattá érlelődni. Kinek beszél ez az ember? Maga-magának vagy neki? És ki nyilatkozik meg az ő ügyü ajkai által? Igen, neked beszél ő Sztregovay Sámson. Hát te mit tettél azért, hogy megérdemeld ezt a hosszú, boldog és földi javakban dúsakáló életet? Te, a ki gazdagságban születél és pompában éltél, te, a kinek csak a kezét kellett kinyújtani, hogy rang, kitüntetés és hatalom az öledbe hulljon. Hiszen igaz, híres vagy a jószívűségről és a jótékonyágról, építettél iskolákat, kórházakat, árvaházakat és egyéb közhasznú intézeteket, nevedet egy csomó iskolánál alapítványok örökítik meg — de hát elég ez tőled? Ez mind csak banális, chablonszerű jótékonyág, melyet minden gazdag ember hasonlóképpen elvégez. Ez neked nem csak nem érdemed, hanem a legelemibb kötelesség. És mindez neki ettől a primitív elmétől kell megtudnia, melynek sejtelve sincs arról, hogy mit mond és nem is álmodik arról, hogy ura lelkében milyen lázongást idézett elő. Ebben az emberben csakugyan valami csodálatos, megfoghatatlan ihlet dolgozik. Talán van benne valami rejtett tehetség, mely őt erre képesíti. Ha elvégezte volna az iskolákat és kiművelte volna magát, talán nagy költő vagy szobrász lett volna belőle. Valami efféle talentumnak kell benne lapangan.

Sámson úr a földre dobta sapkáját és ki-gombolta vadász kabátját. Ezek a gondolatok ugyancsak befűtöttek neki. A térdére könyökölt és mereven bámult maga elé. Egyszerre csak egy fekete bogarat látott, mely előmászott az árnyékból és megállt azon a fényes foltón, melyet a fák közt átsütő nap a földre vetett. Letette a szájában levő hatalmas kenyérmorzsát és első lábával mintha a fejét vakargatta volna. Ugy látszik, sütkérezett. No látod Sámson, báró Sztregovay Sámson, ennek a nyomorult féregnek minden öröme csak annyi, míg az egyik árnyékból ezen a meleg és fényes napon foltot keresz-tül átmászik a másik árnyékba. Talán az egész élete csak ennyi, mert hátha a másik árnyékban a megsemmisülés vár rá. Egy kenyérmorzsza és egy sugár a nappól, ez vagyona és életének szépsége. És talán boldog vele és éppen most hálálkodik érte a Teremtőnek... Tudod-e Sámson báró, hogy csak külsőleg különbözel ettől a bogártól, mert lényegileg ugyanolyan életerő mozgatja

az ő testét, mint a tiedet és pusztá véletlen, hogy a te erő nem az ő testébe került, hanem a teremtés remekének, egy embernek a testébe, még pedig olyan emberébe, a ki az emberek közt is a legkiváltságosabbak közé tartozik... Mit cselekedtél te ennek fejében?

Most már Sámson báró homlokáról nagy cseppekben hullott a verejték, fölkelte és nyugtalan léptekkel járkált föl s alá a tisztáson. Hova tévedtél el Sámson? — morgott magában, — vigyázz, ez a rajongó paraszt téged is megbolondít. Miféle ostoba gondolatok támadnak benned ezzel a bogárral kapcsolatban? Eh, mars, ki velük a te józan és okos elmédből! Dühösen felemelte puskáját és lecsapni készült vele a bogárra... a bogár eközben megindult a másik árnyék felé. A főúr egyszerre leeresztette fegyverét és kis híja, hogy rá nem kiáltott a féregre: *Megállj szerencsétlen, te nem tudod, milyen kicsiny a te meleg napfoltod, hogy milyen rövid az élet és a boldogság.*

A paraszt, a ki eddig ott állt és meg nem rebbenő szempillákkal, mereven maga elé nézett, most urára emelte tekintetét és megszólalt:

— Mikor Remete Péter megérezte, hogy az Úrnak szándoka van vele, ott hagyta az embereket és a hegyek sötét szakadéka közé bujdosott. Ott várta a kinyilatkoztatást, mely megmondja neki, hogy mely útra lépjen és hogyan teljesítse a reá váró feladatot. És ott a magányosságban megvilágosodtak az ő lelke és megtudta, hogy azért teremtett erre a világra, hogy a hitetlen pogányokat kiűzze a Szent Földről. És Remete Péter teljesítésteni küldetését és megtett mindent, a mit emberi erővel megtennie lehetett. És én csak az ő példáját követtem, mikor ott hagytam az emberek társaságát és remetévé lettem, mert itt, a nagy csöndességben talán meg fogom hallani az Úr szavát és megtudom, hogy minő kötelesség vár még reám és mivel tartozom még azoknak, a kiknek Isten útam legfőképpen köszönnöm, hogy hosszú életem boldogságban és megelégedésben folyt le.

És mikor ezt mondta, úgy nézett Sámson úrra, mint egy hűséges vén házörző eb a gazdájára, mikor az simogatja. Az öreg bárót szinte zavarba hozta ez a meleg tekintet és így felelt:

— Hát csak tedd azt flam, a mit lelked sugallata parancsol. Csak annyit mondd, hogy az egyetlen ember, a kinek te hálával tartozol, az én szegény jó apám már régen sírban nyugszik, én csak azt teljesítettem, a mit ő kötelességgel rám hagyott. Ez nem érdem, apám emléke ellen vétettem volna, ha másképp cselekszem. Áldjon meg az Isten!

Kezet nyújtott a remetének, a ki megragadta, tenyerébe fektette s a másik tenyerével simogatta. Azután megcsókolta és így szólt:

— A jó Isten áldjon meg téged atyám és mindazokat, a kiket szeretsz. De kérlek, vigyázz magadra, mert mindenfelől veszedelmeket látok. Ha bokor mellett mégy el, előbb

A ZÁSLÓSZENTELÉSI ÜNNEPÉLY A KORONÁZÓ TEMPLOM ELŐTT.

zörgesd meg, mert talán mérges kígyó lap-pang benne, mely gyilkos fulánkját beléd mártani készül. Mielőtt hídra lépsz, vizsgálj meg a hídlábakat, hogy nincsenek-e befű-részelve ellenséges szándékkal.

Sámson úr eltávozott, de a tisztás szélé-ről visszánézett. A ház előtt állott a remete és két kezét áldólag terjesztette feléje és a főurat mély szomorúság fogta el. Fölöttük a nyári verőfény ragyogott, a rengeteg titok-zatosan zúgott, a rigók vidáman kurjongat-tak és felegettek egymásnak, a fákról a ját-szadózó mókuskok jókedvű czinczogása hal-latszott, a levegőt megtöltötte a milliányi bogár zümmögése... És ez a szegény ember mindezt talán nem is látja, nem élvezi, ha-nem alkot magának egy különös fantasztikus világot, melyet benépesít látomásainak szel-lemalakjaival. Mi lesz ennek a vége, hova fog vezetni? Balsejtelmek fogták el és min-den energiája mellett sem tudott tőlük sza-badulni.

Ez időtől fogva Patak Sámson télen, nyá-ron a predméri vadászok romjai közt lakott és nem tért vissza sztrégovai kényelmes há-zába. Legalább nem látta senki. De vannak, a kik azt állították, hogy éjjel látták őt a falu utcáin kóborolni és házába besuhan-ni. Az urasági cselédek már egészen határozot-tan beszéltek, hogy nem egyszer látták a kastély körül sétálgatni. Ezek azonban csak kószahírek voltak. Sámson úr különben meg-bizott egy, a kastélyhoz tartozó mindenest, hogy vigyázzon a remetére és észrevétlenül gondoskodják, hogy az semmiben szükségét ne szenvedjen. A predméri remete nemsokára híres alakja lett az egész környéknek.

VII.

Mit jelent a rianás?

Micsoda szél hajthatta ide a rianáshoz a remetét, a ki eddig gondosan kerülni lát-szott a nyilvánosságot? Ez a kérdés izgatta Sámson bárót, a ki hosszú hónapok óta nem látta már vén druszáját. A tűz felé közeledve a társaság megállt egy hatalmas hóhalom előtt, melyet a vihar söpört össze egy rakásba, innen észrevétlenül megfigyelhették a törté-nendőket. A nép áhitatos csendben csoporttá verődve állt, a férfiak levett kalappal, az asszonyok imára kulcsolt kézzel. Egy szánon állt a remete és beszélt. A hó szakadatlanul

és elég sűrűn hullott és egészen belepte az aggastyánnak kissé meggörnyedt, de még mindég hatalmas alakját. Ugy festett, mint egy hóból kigyúrt szobor és Sámson báró megdöbbenve látta, hogy Patak uramnak a fején a hó olyan alakulatot öltött, mintha valaki fehér halotti koszorút tett volna rá. Most egy kis szünet következett, a szónokot köhögés fogta el. Majd újra beszélni kezdett, mély, nyers, durva, de érczes hangon:

— Én vagyok a sötétségben-látó... én vagyok, aki meghallom a csöndesség beszédét és megérzem az eljövendő idők veszedel-meit...

... Most már mindenki tudja közületek, mit jelentett az, a mit a sötétségben-látó látott, hogy Illés próféta égő palástjának fosz-lányait szétdobálta a mindenségbe. Tűzet, vért, halált és pusztulást. Hova lett fiaink-nak szálas erdeje? Körülnézek feleletért, de nem kapok, csak könnyes szemeket és seb-zett sziveket látok. Pedig emlékeztek rá, ugye, milyen csendes volt, milyen békés volt az a Szilveszter-éjszaka? A hó meleg takarója alatt édesen aludt és pihent a termé-szet, hogy friss erővel foghasson a tavasz mun-

GRÓF APPONYI ALBERTNÉ ZÁSLÓANYA ÉS GRÓF APPONYI ALBERT A ZÁSLÓSZENTELÉSI ÜNNEPEM

A BUDAI KATHOLIKUS KÖR ZÁSLÓSZENTELÉSI ÜNNEPÉLYE.

kához. Éjfél óraütkéskor az emberek megölel-ték és megcsókolták egymást és a legromlo-tabb szívbe is be tudott lopódzni egy fényes sugár, mely kiüzlött onnan minden rossz indu-lafot és helyébe szeretetet varázsolt... Csak az én szívemnek kapuját döngette csontkezeivel a balsejtellem. Betört és nyugtalansággal töltött meg engemet, szegény együgyű, tudatlan elméjű embert...

(Itt a remete hangja hirtelen elcsuklott, egy csomó szó tódult még ki a száján, de nem volt köztük összefüggés. Egyszerre türelmetlenül toppantott és úgy megrázta magát, hogy a rája rakodott hó, mintha egy szélroham hirtelen oldalba fujta volna, felhő-alakban szállt tova róla és úgy állt ott az aggastyán, mintha kibújt volna valami fehér burokból. Körülnézett, azután emelt hangon, most már érthetően így folytatta):

— Mi történt az éjjel a Vágon? Furcsa, hát megrepedt a jég, mondják a süketek és vakok. Hallottak egy robbanást, egy dördü-rést, vagy egy zuhanást, vagy nem hallottak semmit, hanem aludtak tovább. Most is meleg hótakaró fedi a földet és védi az élő magvat mint akkor, de az éjszaka nem volt oly csendes, mert északról szélvihar tört ránk és hófelhőkkel lapdázott. Nyögtek és haj-longtak a fák, mint a bűnös ember, mikor bűnbánattal veri a mellét és bocsánatért kö-nyörög. Néha elült a vihar és nagy csöndes-ség támadt. És ekkor jött a rejtelmes dör-gés és úgy hangzott, mint egy fájdalmas sóhajlás, vagy tán fájdalmas sóhajlás volt, mely úgy hangzott, mint a dörögés? A ki a csöndesség beszédét meghallja, annak a fülei ezt is meghallják, akármilyen messze van is innen, mert a predméri remete messze volt innen. Messzebb, jóval messzebb, mint a nem hallók, akik közel laknak. Mert ők reá fe-küsznek a jobb fülükre és betakaródnak a bal fülükkel. Az egyik fülük derekaj, a má-sik fülük takaró. Ezeknek a lusta testű és lusta lelkű felebarátainak beszélek, hogy föl-rázzam őket renyhességükből és hallóvá tegyem azt a fülüket, melyen keresztül az igazság és az ige lelkükbe hatol...

(Folytatása következik.)

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

ÜNNEPÉLY LUTHER SZOBRÁNÁL.

A WORMSI LUTHER-ÜNNEPRŐL.

VESSZŐZÖTT VÁGYAK.

(Aladin első szerelme.)

Elbeszélés. — Irta Majthényi György.

Mennél közelebb álmodta magát Irénhez megcsapkodott gyerekszívével, annál fájdal-masabban érte az elválás parancsa az iskolaév kezdetével. A mi rövid ideje még addig volt, azt lehetőleg mind Irénnel töltötte. Most már napjában kétszer is följárt, jóllehet szülei is észrevették túlzott vonzódását és féltették, tiltották a lánytól. Szegyelet is a gyöngesé-gét, még se bírt ellenállani a vágyának.

Kis szívének kibimbult tűzvirágai lekö-kadtak a válás gondolatára s ha ott volt a lányánál, olyan fájdalmas mozdulattal húzó-dott Irénnel szemben a pamlag sarkába, mintha beteg volna.

Szárnyak vergődtek benne, mint egy lelőtt madár.

A lány anyja, jólelkű, egyszerű asszony, a búcsuzásokor házilag készült ribizli-borral ki-nálta. Erőltetve, keményen törte a magyart:

— Tehád ígyik, Alike, nem fog ártani, ma-gam csinálta. Aladin megkóstolta a pompás, tüzes bort, a mely bár kissé kipirította, még se hesse-gette el a szomorúságát. Csak jobban vergő-dött, mint fiatal fa a szélvészben. És hogy el ne sírja magát, egyre számolta magában az annyiszor megjárt lépcsőfokokat:

— Kilenccz van a fordulóig s onnan tizen-kettő... Jaj, mikor járok megint rajtuk... Azután, csak hogy mondjon valamit, hal-kan kezdte:

— Holnapután a reggeli vonattal beme-gyünk apámmal. De nem ott fogok lakni a vénkisasszonyoknál, a hol tavaly, hanem má-sutt. Idevaló fiúkkal. Karácsonyig haza se jöhetnek. Nix tralala, mondta az apám, mert nem nagyon tetszett neki a bizonyítványom...

Azt hitte, így, ezzel, horgonyt vehet e remegtető helyzetben. Irén bátorította is az idősebb felsőrendűségével.

— Nem olyan nagy dolog az. Három és fél hónap. És a mi a fő, már a negyedik gym-názium! Ott már sok szépet és érdekeset tanulnak és maga okos fiú, egykettőre készen lesz vele... Aztán majd itthon, karácsony-kor elmondja neked is, meg én is elmondom magának, hogy mit olvastam.

— No, az szép lesz, a mit én mesél-tek, — dünnyögte Aladin. Csupa a+b-c=x, meg egyéb efféle. Tudom én. Aztán vetítés egy meg két síkra, meg hatalmas meander-onalak, meg latin fordítás, biflázás, hogy a falnak megy tőle az ember, és több ilyen gyönyörűség... Persze, ha mindig Balassa Bálint verseit meg Csokonait olvashatnánk!...

Aztán felugrott és gyorsan elbúcsuzott, ne-hogy ideje legyen elérkezni. Belül a szegény szárnyak kétségbeesetten csapkodtak.

Irén megértette és nem tartóztatta. Az üvegajtón át még utána nézett és látta, hogy a fordulónál milyen lobogó arczzal, zihálva néz vissza a fiú.

— És harmadnap reggel, a mikor apjával a vonathoz mentek ki, hogy a szomszéd bánya-városba utazzanak, Aladin nem mert föl-nézni Irén ablakára.

— Minek már? — gondolta. Itt vége van a szép tündérmesének, a könyvet be kell csukni, hogy sose olvassuk többé. Vagy el-vitte és elvesztette valaki, mielőtt még meg-tudtuk volna, hogy mi lett a hercezkis-asszonyval s a herceg fiával...

Elszontyolodottan ült apjával szemközt a vasúti kocsiában. Jeges karmok tépték belü-lről. De nem tudott sírni. Körülötte hangos volt a kocsi a vonuló diákok beszédétől. Friss kezdések bizalma, új lehetőségek élet-izgalma csendült ki a hangokból és a tekin-tetekből. Búcsuzások megszokott szomorkás hangulata fogva tartott ugyan egy párat, de lassankint föloldódott és kisugárzott a sok fiatal lélek és az új barátkozások, a fiatal bizakodások üde és hangos kicsengése zengve csattogott végig az őszi tájon átfutó diák-vonaton.

Kint szeptember bágyadt mosolygása de-rítette a széles völgyet. A Nap aranyhaját megvénitette a bomlottan szállongó sok-sok ökönyvél. Aladin apjára mégis átragadt ez a kívülből felzengő napfény. Az emlékeit kezdte élni. A mult főlételt rejtekeiből és rajokban tergette elébe őszi rózsáit az egy-kor volt ifjúságnak. Izgatottan pödörte ke-ményre húzott deres bajuszát. A kék sze-mében egy régi őszi nap horizontja tündök-lött. Hatvannégyben volt, vagy hatvanötben tán? — a mikor Bohancz Misó szekerén igyekezett ide a bányavárosba. De őt nem kísérte senkivel. Azaz hogy mégis: a többi fiúk. Négyen vagy öten, a kik egy vidék-ről valók voltak, mindnyájan egy kis ládács-kával, a miben fehérneműt, könyvet, meg-yást vittek. Milyen más idők voltak azok! Akkor még nem járt itt vasut.

Nagyot sóhajtott és rákezdte:

— Tudod, fiam, a mi időnkben... Aladin ráemelte fátyolos tekintetét. Egész fiatalsága egy gúzsba kötözött kín volt. Szeretett volna elbújni maga elől, valami biztos helyre, a hol rá nem találna ez a végig-fájdalom az életére. Valahonnan jó lenne még egyszer rámosolyogni erre a világra és úgy igazgatni, hogy minden csupa öröm legyen. Hát van ilyen hely, hát történhetik ilyesmi? — ébredt magára. Persze, hogy van, eszmél-dezett aztán. Vagyis, hogy volt inkább. A mi-kor még oda mert húzódni az édes anyja ölébe...

Erre úgy elérzékenyedett, hogy mélyről, nagyon mélyről könnyek szivárogtak föl a szemébe. Elfordult, hogy elrejtse azokat.

KUTHY DEZSŐ,
a magyar evangélikusok képviselője az ünnepélyen.

— Az apja éppen kimutatott az ablakon be-néző tájra.

— Látod, fiam, az a vár ott a Mátyásé volt, az igazságosé. Amonnan hordatta le, arról a kiálló, magas hegyről. Ma már csak a kápolnájában van pár emléke annak a kor-nak. De ott nyugszik Balassa Bálint is, a kedvenczed, meg valamelyik Eszterházy...

Csak bólintott, mintha értené, de kábult-ságát, vesszőzöttségét nem tudta lerázni.

Az apja meg egyre magyarázta a vár ér-dekességét. Hogy hányszor volt kurucz-la-bancz vetélkedések, háborúk színhelye, hogy Rákóczi lóbogóját is hordozták ezen a vidé-ken s hogy a tulsó völgyben Görgey vezette a tót legényekből álló csapatokat a császá-riak ellen. Ismerte jól a vidéket és a törté-netét s most emlékeit öblögette jóságos rá-juk-érezéssel.

Aladin meg a Garam szembe-futó vad vi-zét bámulta társtalan eltévedtségében. Mi-lyen szabad maga-ura ez a víz! Hogy marja a partot ott a fordulóban; amott meg mi-lyen lágy terjengéssel öleli a hajlott fejű, vén silbakokat, a füzeket; emitt a sziklák közt pedig milyen tajtékos haraggal veti magát a természet ellen és vad kinyájában üvölt, csat-tog és zakatol, hogy még a vonat robotását se hallani tőle.

Irgyelte.

És szeretett volna folyó vize lenni, hogy szabad lehessen, hogy törjön, zúzzon, vág-tasson, hogy lágy terjengéssel ott úszhasson el Véghalom alatt. Vagy szél szeretett volna lenni, a melyik Irén ablakát kinyitja; virág-illat, hogy őt körülölelhessen, eső, hogy a szemére hulljon, napfény, hogy a száját mo-solygásra csókolhassa annak a lánynak...

Kis diák volt, az iskolába vitték s ha el-mondta volna, ha el tudta volna mondani valakinek az érzéseit, azt felelték volna neki: te kölyök!

A lelőtt madár halálosan vergődött.

HECTOR ELESTE.

Kigördíté a Végzet a harczi kocsikat és szembeállt a két daliát. Az istenek iszonyodva nézik, miként ad csapást csapásra két hős s mint riad.

horkan, fut világvészten a harci mén. És messze döng a pajzs, mit alkot a isteni kéz; most összecsap, nekijajol a két vitéz s Hector — köröszülfordul kocsija peremén.

Achilleusz Laomedon vonagló sarját kerék után köti —, egy pillanat és meghurcolja a bástyák alatt.

Irtózatossá jában kiáltanak az egre fel a széles kőfalak s az istenek szemüket eltakarják.

Boda József.

SZÉPIRODALOM ÉS TERMÉSZETISMERET.

Irta Bársony István.

A szépirodalom a „költők” világa. Akár versben, akár prózában írja a költő az ő képzeletének a szülőit, mindenképpen a „szépirodalom” berkeiben éli lelki világát. Ez a lelki világ nagyon különböző lehet; de nem nélkülözhet megfelelő tájékozottságot mind-
abban, a honnan a témát veszi, meg a mi-
vel a témát kiegészíti; különben könnyen
kerülhet ellentétbe olyan igazságokkal, a me-
lyek híján hitelevessé válna és így hatástalan-
ná is válna, már legalább azok előtt, a kik eze-
ket az igazságokat ismerik és ellenőrizni bír-
ják. — Hogy a szépirodalmi témák, kivált az
elbeszélő műfajban, az író fantáziájában ala-
kulnak ki, az még nem jelenti a szabadság
jogát a lehetőségtől való eltérésben. — Em-
ber- és természetismeret nélkül, ennek a ket-
tőnek bizonyos fokú fejlettsége nélkül, az író
(a ki egyszermind költő is) könnyen elveszt-
heti érdeklődésünket és éppen ellenkező ha-
tást ér el, mint a minőt elérni szeretne. —
„Meséje” nem történet többé, hanem — mese,
a melyről érezzük, sőt tudjuk, hogy nem
történhetett meg. Már pedig a nélkül az
illúzióképzés nélkül, hogy mindaz, a mit az
író nekünk elmond, a valóságban is úgy es-
hetett volna meg: lehetetlen érzésvilágunkat
magával ragadnia. Csak nagyon felületes ol-
vasóra lehet hatással a pszichológiai abszurd-
dum; de megrontja érdeklődésünket az is,
ha az elkerülhetetlenül felhasznált természeti
jelenségek valótlanúságát felismerjük. — Hogy
a pszichológiai túlzások, vagy éppen lehetet-
lenségek hol kezdődnek, ezt határozottan
megmondani és körülírni igazán nem lehet,
mert az élet ebben olyan szokatlan fordulat-
kat is megenged, a melyek teljességgel ki-
számíthatatlanok. A költő-író dolga, hogy
alakjait és ezek cselekvéseit elfogadhatók-
ké tegye előttünk. De ha a természet jelensé-
geit vonja be az író a témájába: itt már
jóformán semmi önkényes szabadsága sin-
csen az igazi lehetőségtől való eltérésre.
A természetet tehát *ismerni* kell; — *tudni* kell
azt, hogy melyek a *törvényei*; az elképzelés
ezeket sehogysém változtathatja meg, mert
az *ily* mérész változtatásokat nem hitheteli
el a legnagyobb szerű írói elmondás sem.

Jóka! Mór nemcsak a mi legnagyobb elbe-
szélőnk, hanem dúsgazdag mesélő vénájával
a világirodalom legnagyobbjai közt is elől
van. — De éppen akkor hat legkevésbé, a
mikor fantáziája a szertelenbe csapong. — A
mikor például „A kőszívű ember fiait” című
gyönyörű regényében Baradlay Odont haza-
hozza Oroszországból s farkasokkal üldözti
a Néva jegén, a melyen kocsolyázva mene-
kül s azután a jég leszakad alatta: a gon-
dolkodó olvasó nem aggódik miatta, mert
tudja, hogy a regénynek ez a része telje-
séggel lehetetlen s az író majdcsak megmenti
a hőst valahogy, ránk bízza, hogy higy-
jünk-e neki a mentés módzataiban. De a
mikor ugyanebben a regényben a bátyja he-
lyett kivégzett Jenő véres mellényét viszi a
marczona katona a Baradlay-fiúk édesanya-
jához: ennek a jelenetnek a mély drámaisá-
gát, benső tragikumát mindenki megrendülve
érzi át, mert ez a szörnyű csere igazán meg-
történhetett mindazzal együtt, a mit az író
ezzel kapcsolatban elmond. Meg is van lélek-
rész hatása.

Ha a mi nagy Jókaink is megírhatta va-
lahol, hogy a süketfajdkakas *összel* dörög,
(van rá eset, hogy *egészen rendellenesen* ilyen-
kor is megszólal, csak hogy az erről megem-
lékező írónak nem szabad ezt *normálisnak*
feltüntetni), akkor bizonyára elnézéssel lehe-
tünk mások iránt, a kiknek a tolluk rácsú-
szik valamelyféle botlásra; csak hogy kü-
lönbség van lapszus és lapszus között. Azt
például semmiesetre sem olvassa a dolog-
hoz értő olvasó egykedvűen, ha az író olyan
történetet mond el neki, a mely egyenesen
a „szarvasbögésről” szól s azután azt írja
(többször is), hogy a szarvasbika *november-
ben bög*, — mint a hogy egy neves írónk írta
„Szarvasbögés 1914-ben” című tárczájában,
a melyben azt is mondatja valakivel, hogy:
„soha szebb nem volt a szarvasbögés, mint

A KORMÁNYZÓ KÖRÜTTA A KIÁLLÍTÁSON

A KELETI MINTAVÁSÁR MEGNYITÁSA AZ IPARCSARNOKBAN.

A szobrot nemrég építkezési okok miatt leszerelték, de a közvélemény felzúdulására most újra felállították.

KISFALUDY KÁROLY SZOBRÁNAK VISSZAHELYEZÉSE GYÖRBE.

az idén lesz.” — meg hogy: „A szarvasbögés a legszebb zene a világon... csak egy van még, a mi hasonlít hozzá a téli vadászatokon: a vadkanhajítás, a mikor a kutyák csaholnak...”

A szarvasbögés igazi évadja ugyanis a szeptember, de október első harmadával ez az évad lezáródik és novemberben már nincs bögés. — Azt sem lehet előre tudni *sohasem*, hogy milyen lesz a bögés, mert ez jórésben az *időárástól* függ; nem szólva sok más döntő körülményről. Azután a szarvasbögésre sohasem a „szép”, hanem a „jó” jelző illik rá. — S végül a téli vadkanhajítás „zenéjét” egyetlenegy vérbeli szakember sem hasonlítja össze a szarvasbögéssel, a mely amattól teljesen különböző, zenének, is, hangulatképzésnek is stb. — Pedig, lám, arról is tudunk, hogy a szarvasbögés *decemberben* (!), „megbomlottak” egy bizonyos területen (sohasem mindent), és rövid pár óráig bögtek. Hanem ez csak olyan *kuriózum*, a melyet általánosítani, kuriózum-jellegeből kivéve felhasználni, nem szabad az írónak.

Egy másik írónk „Az utonjáró” című tárczájában szintén vadászattal és egyben a természettel kacérkodik; — *októberben* (!) tojásokat talál a nádifészekben; ismeretlen madarak „kelepelését” hallja; (az egyetlen madár, a mely „kelepel”, a gólya), köveket talál a szében s ezekkel akar egy kövér ludat

(vadludat!) „leteríteni” (!) „Vadszárcsák” húznak a feje fölött; *kőzapot* (!) zúdit rájuk, egynek eltalálja a fejét; az lekalimpál, de tovább száll, meg újra leesik: „úgy kétszáz lépéssyire” (!), — ezt az író a „zsombékosban” (!) üldözi, a míg a *holt* madár testét el nem kapja az ár, (a zsombékosban [!]) s akkor az a „borzalmas dolog” történik, hogy a szárcsát az író orra elől elkapja egy vidra, *vagy* (!) „vizipatkány.” — Mily *tökéletes* járatlanságot árulnak el ezek az idézetek, mindabban, a miben az író jártasnak óhajt látszani. Mily lehetetlen úgy szólni *minden*, a mit elmond.

„A *vadkacsa*” című tárczában balaton környéki nádasba jutunk forró és szinompás szeptemberi este; — „furcsa virágokról” van szó, „a melyek magját a csőrében hozhatta el valamely egyiptomi madárvándor” (!); a kezdődő hervadásnak „fanyar-boldog illata” van; — valami panaszosan „karattyol”; egy vergődő tarka madár az, egy sebzett vadkacsa, a melynek szárnyát törte a sörét. Az író „undort és szánalmat” érez; de mégis hazaviszi a vadkacsát, (a mely pedig sem nem „karattyol”, sem a míg úszni tud, addig ugyan megfogni nem engedi magát); s „a szerencsés nagyvad vadászok mámoros (!) szárnyaló (!) boldogságát érzi a szivében”; — (mert egy sebzett vadkacsát fogott!). — A kacsát állatorvossal kezelteti, azután „nemes

EITEL FRIGYES ÉS NEJE, HÁTRÁBB A NÉMET CSÁZÁR HÁROM FIATALABB FIA.

HINDENBURG, LUDENDORFF ÉS TIRPITZ ADMIRÁLIS A MENETBEN.

AUGUSZTA NÉMET CSÁZÁRNÉ TEMETÉSE.

iszonyattal” tiltakozik az ellen, hogy a kacsaszárnyait levágja: — végül *összel*, a mikor vadkacsák „gáognak” (!) a levegőben Lóri (ez az író vadkacsájának a neve) velök röpl, hűtlenül. S az író napok, hetek, hónapok mulva is rendületlenül várja vissza és fel-felkiált: Lóri! Lóri! — „mintha egy visszasírt hűtlen asszonynak fájdalmas és drága neve lett volna.”

„A *villámsapás*” című tárcza írója „a mennydörgés késlekedő szavából, a melylyel a villámlásra felelt, *kiszámította*, (!) hogy a vihar olyan lassan érkezik, hogy ő a *félóra* utat kis sietséggel minden baj nélkül megteheti.” — „Szerette a természetet, ha (!) engedelmességet azoknak a törvényeknek, a melyekre kis diákjait tanította” ... „A mint egy villám nagy sutorogva (?) bevilágított az erdőbe, nagyra nyílt szemmel nézett beléje, hogy mit csinál ott ilyenkor a madár, a mókus, vagy netalán a róka” ... (Mintha éppen ilyenkor mutogatnák magukat).

Valaki ír az „*öserdőről*”; a hol gyönyörű nyári reggel ... „lassan ébrednek a barlangok, fakoronák vízmocarak nyugtalan népei” ... „Ezer kiáltás, jajgatás, bögés, csilingolás, (!) mintha egy farsangi zenekar szólalna meg a kelő nap felé” ... „szarvasok bögnek a páriuk után” ... Szó esik itt „*özgémről*”, „a fák mögül hangzó *kanczanyerítésről*”; „*kék csókokról*”, medvbögésről, far-

kasüvöltésről; mindenről, a mi az írónak éppen eszébe jut. És a mi mind nincs úgy a valóságban.

„*Palmárum*”! ... Az író haza utazik Budapestre a vidékre s kimegy az erdőre vadászni, persze, szalonkára. „Az örvösgalambok messzi kiáltását (!) hordozza a szél”. (A szalonka is „*felkiált*” neki.) Sikerül a vadászat. Az író visszatér a faluba s a nagy kert tövében, öreg platánok alatt terített asztalka vár; az asszony kint ül egy lámpa világánál, könnyű kék ruha van rajta. (Akárcsak ha legalább is május közepén volnánk.) *Kint* vacsoráznak ketten, — az író meg az asszony — husvétkor. — Félnék is a náthától. És — ő — cserebogarat (!) fognak márcziusban, vagy április elején; „*már rajzik* (!) *tőlük a kert*”, — mondják, — hisz tavasz van. És reggelre hó esik. És „nehány cserebogár mászkál a havon a fák alatt.”

Ilyesmiket gyakran olvashatunk szépirodalmi írónk műveiben; de talán valamenyin túltett az a nagyszerű vadásznak ki-kiáltott tollfogató, a ki egy úgynevezett „kis regényt” írt a *nyulakról* s ebben úgy látja a fúrjet (a legkisebb szárnyas vadunkat) *felborzolt* tollal röplni, mint a kilőtt nyúl és olyan berregéssel, a mely úgy hallik, mint távoli *mennydörgés* (!) — A mikor végre nyulat löv a „*vadász*”, ez így van megírva: „eldördült a puska, süvített (!) a nyúl, s a

lehetetlen megtörtént; a *hoszorkánymesék hőse* (!), a *vágató árnyék* (?) a *lőhető vadak legfurcsábbika* (?) elterült a földön.” Humorosabb „*kis regényt*” már elképzelni sem lehet, mint ez, elejétől végig, minden természeti vonatkozásában. Idézni lehetne az egészet.

Még „szaklapunk” is volt olyan (már nincs), a melyben egy azóta hirre vergődött operette-librettistánk így festett egy márcziusi hangulatképet, hogy kiment foglászni, (márcziusban!) felszáll előle egy farka (!) fogoly (a fogoly február végén már párokra szakad) s leszállt egy bokorra (!) (a fogoly nem száll bokorra), ő odalós lecsik egy pár csirke (!) (márcziusban nincs fogoly-csirke), a mikor odasiet, a bokor alól egy vadmacska vicsorog rá, a melyet ő — „*felrüg*”!

Boldogult kedves rokonom és a maga idejében neves költőnk, Bartók Lajos, egyetlen vadász-versest írt, abban is az van, hogy mikor a vadász az „*anyaszarvast*” (szarvasutát) lelövi, a „*királyi gim*” (a bika) két borjával visszacsörtet éj idején a katasztrófás színhelyre és rivó árvái homlokát könynyes szemmel nyalja, azután elbúcsult dühvel bög s még hajnalban is „a két reszkető árva arcára hajlik.”

Bizonny pedig az a szarvasbika semmit sem törődik a borjakkal s a bögése nem bánat, hanem vágy; nem szól az a lelőtt „*párnak*”, hanem valamelyik nagyon is eleven háremhölgynek.

Egy bokrétában elég ennyi szemelvény, innen-onnan. — Nem akartam nevetek leírni, (nomina sunt odiosa), — czélem nem az volt, hogy rossz érzést okozzak írónk közül az érdekelteknek, hanem hogy használjak nekik a barátságos figyelmeztetéssel arra, hogy a mikor a természetről, állatokról, növényekről írunk, tartsák érdemesnek megbizonyosodni az igazságról és ne virittassanak valamely virágot sem ott, a hol olyan virág nincs, sem olyankor, a mikor nem virít; — sem pedig ne írjanak olyat az állatokról, a mit azok nem tesznek; ne szólaltassák meg télen a ligetben a fülemülét; ne szedessenek őszzel ibolyabokrétát a szende szőke hölgygel az erdő mélyén; ne hordjanak össze hetet-havat a természetéről csak úgy vaktában, azt híven, hogy az ügyis mindegy; hisz azért a mese csak olyan érdekes, ha nem is igazak a mel-lékjáruléai, a színlíttjai, az aláfestései, a mik pedig mind lényegesek, mert éppen ezek adják meg a fantázia alkotásainak az eleven életszerűségét.

Kisdíák koromban egyik osztálytársam eldicsekedett vele, hogy ő milyen nagyszerűen madarászott a „Somos”-ban, (egy erdőcske volt az, Nagyikároly mellett) magam is nagy madarász voltam s irigykedve hallgattam. — Aztán mit fogtál? kérdeztem. — Sok kanári madarat, felelte komoly arccal. Persze, hogy kinevettem. Mindjárt tudtam, hogy az egész dicsekedése föllentés.

A természet is el-eltér néha az ő sablonjától, ismert közönséges rendjétől; — de a természetet érintő írónak az ilyesmikről is kell annyit tudni, a mennyi ahhoz szükséges, hogy írni merjen a természet bármely részletéről.

AZ ELEMÉK ÁTVÁLTOZTATÁSA.

Pár hónappal ezelőtt híre érkezett annak, hogy Rutherford kiváló angol fizikusnak sikerült előidézni a mesterséges atombomlást s a nitrogénből hélium és radioaktív kizugázás kapcsán hidrogént állított elő. Ennek az eredménynek döntő fontosságáról megemlékeztünk a „Vasárnapi Ujság” hasábjain s rámutattunk arra, hogy ezzel Rutherford megtette az első lépést a jövő nagy energiaforrásának, az atomközi energiának felszabadítása és hasznosítása felé. A kísérlet részleteiről akkor még nem érkezett hír, de most egy újabb hasonló siker kapcsán megtudtuk, hogy az angol fizikusok milyen eszközökkel dolgoztak ezen az eddig még teljesen járátlan téren s eredményeiknek milyen a tudományos jelentőségük.

Rutherford után most Aston kísérleteinek eredménye jutott tudomásunkra, a ki a klór-

JÓZSEF FÖHERCZEG SZÉKFOGLALÓJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAÁN.

ral kísérletezett és pedig azzal a meglepő eredménnyel, hogy a klór felbomlásából egyszerre két új elemet állított elő. E két új elem atómsúlya csak keveset különbözik a klórétól, az egyik fél egységgel kisebb, a másiké egy és fél egységgel nagyobb s a kémia eddigéig nem is ismerte őket.

Rutherford és Aston elembontó kísérletének alapja a következő volt. Tudjuk azt, hogy ha magas feszültségű elektromos áramot vezetünk át nagyon ritkított gázzal telt csővön, akkor a csőbe forrasztott két fém-elektrod között kékes sugárzás kezdődik, mely a negatív elektródból indul ki s a pozitív felé tart s ez a sugárzás járja a két elektrod között az áramkört. A sugárzást katód sugaraknak nevezik s a fizikai vizsgálatok kiderítették, hogy ezek a katód sugarak végtelenül apró anyaglaton elektromos testecskék, elektronok, melyek rendkívül nagy, másodpercenként néha 150,000 kilométert is elérő sebességgel száguldanak át a légritkított térben a katódtól az anódra. Ezek a sugarak vezeték rá a fizikusokat egyrészt arra, hogy a multban a véletlen úgy akarta, hogy fordítva nevezék el a pozitív és negatív elektromosságot, mert tulajdonképpen a negatív-nak nevezett elektromosság a pozitíve létező energia — másrészt arra, hogy rátaláljanak az anyag és az energia összekötő kapcsára, mivel a katód sugarakban a szín-elektromosság, az energia, szinte érzékelhetően anyagi alakban jelentkezik: nagy sebességgel, nagy mozgási energiával mozgó parányi fél-anyagszerű elektronok képében.

Habár az elektronok szinte mérhetetlenül aprók, a nagy sebességük oly eleven erő kölcsönöz nekik, hogy ennek az eleven erőnek a megnyilvánulását már észlelhetjük. A pár grammos, de nagy sebességgel mozgó puskagolyónál is az energiája az, a mi hatást létesít s bármilyen kis tömegű is a mozgó test, ha kellően nagy a sebessége, a mozgási energiája óriási lehet. Az elektronok tömege elenyésző csekély, de sebességük csaknem olyan rendű, mint a fénysebesség s ezért hatásuk meglepően nagy is lehet.

Rutherford és Aston a katód sugarakat használták fel arra, hogy hozzáférkőzhessenek az elemek atómsúlyaival és meg tudják bolygatni az atómsók egyensúlyát. Az atómsók belső szerkezetét ma már pontosan ismerjük. Minden atóm egy-egy miniatűr naprendszer, középen egy nagyobb maggal, a mi pozitív elektromos töltést képvisel, körötte számtalan, gyorsan keringő negatív töltésű elektronnal. A mag és a bolygó elektronok rendszere tökéletes egyensúlyban van egymással, kifelé nem nyilvánul meg az atómtól alkotó elektromos energia hatása, csak a radioaktív elemeknél, melyeknél a belső egyensúly nincs meg s ennek következtében a bolygó elektronok egy része folyton leszakad az atómsújról. A modern fizikának, mihelyt felismerte

az atómsók ezt a rejtélyes szerkezetét, azonnal az lett a célja, hogy kísérleti módot találjon az elmélet végleges igazolására s e célból mesterségesen is elő tudjon idézni a közönséges elemek atómsúlyaiban is olyan bomlást, milyent a rádiumnál észlelünk. A feladat rendkívül nehéz, hiszen hozzá kell férni az amúgy is végtelenül apró atómsókhoz s aztán megbolygatni bennük a még egyszer oly végtelenül kicsiny bolygó rendszert, de Rutherfordnak mégis sikerült módot találni rá a katód sugarak révén.

A katódcsőben nagyon ritka gázt zárva be, az illető gáz atómsúlya eloszlásban lebegnek s könnyebben elkülönődnek egymástól. A katód sugarak nagy sebességgel mozgó elektronjai hatalmas záporban bombázzák a gázatómsókat, nagy részük természetesen elsiklik az atómsók között, de feltehetően akad megszámolhatatlanul sok számguldó elektron, mely telibe talál egyes gáz-atómsókat. Rutherford azt várta, hogy ezek a telitalálatok meg tudják bontani az eredeti gázatómsók belső egyensúlyát s a kísérletek csakugyan meghozták e remény beteljesedését. A katód sugarak bombázása a nitrogén atómsújából letépett egy csomó elektront, minek következtében a nitrogénatómsók megváltoztak és átalakultak a kisebb atómsúlyú hidrogén atómsújaivá.

Aston a klórral végezte el ugyanezt a kísérletet s míg részben ugyanazt az eredményt kapta, mint Rutherford, vagyis egy újabb, kisebb atómsúlyú elem keletkezett, részben azt a meglepő felfedezést tette, hogy az atóm egyensúlyának megzavarása ellenkező irányban is járhat következményekkel, azaz a bombázó elektronok nemcsak leszakíthatnak részeket a stabilis atómsókból, hanem bele is hatolhatnak és ottmaradhatnak, mint mikor egy üstökös belekerül a naprendszerbe és itt ragad, megváltoztatva az eredeti rendszer képét.

Ugy Rutherford, mint Aston kísérletei ezek szerint még távolról sem gyakorlati jelentőségűek, de azért mindenesetre komoly bázisul szolgálhatnak annak a kongresszusnak, mely most fog összejönni Svájcban, hogy megvizsgálja az atomenergia gyakorlati hasznosíthatóságának lehetőségeit. Az angol fizikusok sikeres kísérletei egyelőre csak az atómbontás lehetőségét bizonyítják, de még nem mutatják meg az utat arra, hogy az atómsók energiát hasznosítható formában lehessen felszabadítani. A katód sugarakkal csinált atómbontáshoz ezzel a céllal ellentétesen nagy energiára van szükség, holott éppen ellenkezően az atómbontásból várunk hasznosítható energiát. Abban a helyzetben vagyunk, mintha már tudnánk, hogy a szénben energia rejlik, kísérletileg be is bizonyítottuk már, de még nem tudnánk, hogy a szén meg kell gyújtani, hogy hasznosítható hőenergiává válhassék át a benne felraktározott

energiamennyiség. Az atómsók energiához sem tudunk még ilyen értelemben hozzáférni, a mi meg nem találjuk az egyszerű „meggyújtás” módszerét, a miről egyelőre sejtelmünk sincs, hogy milyen lesz, csak bizunk benne, hogy megtaláljuk. Sz. K.

Hiszek egy Istenben.
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarországot feltámasztásában.
Amen.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Irta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

(Ha figyelmesebben megnézte volna őt aszszonyom, kétségtelesen feltűnt volna sajátosságosan fényes gallérja, mely majdnem olyan volt, mintha felülte nedves gummi volt volna bekenve. Noha ennek tulajdonképpen semmi köze sincsen a történethez, úgy érzem, hogy mielőtt tovább mennék, erre is ki kell terjeszkednem, mert különben elveszteném a kegyed érdeklődését. Londonnak nagyon sok rejtélye van, ezek között ez a sajátosságosan fényes fehérnemű. „Az olcsó mosóintézetek megkékítik a holmikat” — mondhatná ön aszszonyom. — „Ennek is kékesnek, általában kopottnak, a gomblyuknál szaggatottnak és kirojtozottnak kellene lenni. De ez a gallér...” Ha közelebbről megtekintette és végül megérintette volna, a tapintása olyan lett volna, mint a halottasházé, nyirkos és hideg. Ez azért van így aszszonyom, mert a gallér vízálló anyagból készült. Abból a fajtából való volt, melyet este a fogkefével kell végigmossni és a szék támlájára kell akasztani, hogy megszáradjon s másnap reggel megifjodva látja viszont. Lewishamnak ez volt az egyetlen gallérja, melyvel legalább három pécet takarított meg hetenkint, a mi egy tanulmányait végző south-kensingtoni tanárjelöltnek, a ki az atyai, de egyúttal túlságosan takarékos kormány által engedélyezett heti egy guineából él, kétségtelesen igen megfontolanda összeg. A gallér nagy felfedezés volt Lewishamra nézve. Legelőször egy gummiárukkal teli üzleti kirakattal pillantotta meg, a hol egy üvegmedenczének a fenekén feküdt, a melyben az aranyhalak rosszkedvűen össze-vissza úszkáltak. Ekkor állapította meg magában, hogy nagyon szereti az ilyen fehérneműt.)

Meglepőnek tűnhetett azonban fel a széles vörös nyakkendőnek a viselése, — olyanforma széles vörös nyakkendő, a milyent a délnyugati vasúttársaság portásai szoktak viselni. Más egyéb Lewishamon nem volt dandy-szerű, még a hűségéből viselt szemüvegről is le kellett, hogy ez gondolkodásra ejtse önként... Hol is látták önként nagy tömeget együtt, tüntetészerűen sok vörös nyakkendővel? Meg kell mondani az igazat. Lewisham úrból szocialista lett!

Az a bizonyos vörös nyakkendő csak külső és látható jele volt a nagy belső és szellemi fejlődésnek... Lewisham, buzgó tanulmányaitól való igénybevétel mellett is ez idő alatt átváltozott Butler Analogiáját és más könyveket; csoportosította az érveket, képtelvi támadtak és az éjszaka csendjében Istenhez fordult, hogy „hitet” adjon neki, — adjon tüstént „hitet”, ha van értéke a Lewisham úr megoltalmazásának. A hit azonban nem akarta őt megszállani... Sorsáról alkotott képzete többé nem merült ki egy távoli katedrához vezető vizsgák sorozatában és a „liberális szellemű” politikai kiválóságban. Kezdte társadalmi rendünknek egyes olyan tüneteit felérzékelni, melyek Whortleyben nem nyilvánultak meg előtte, kezdte érezni, hogy a komor nincsetlenség hogy mélyül teljes nyomorúságá és szenvedésé, a mi a modern Londonban oly sok emberi életnek az alapszínét adja meg. Különösen egy éles ellentét rögződött meg szimbolikus módon az elméjében. Egyik oldalon voltak

a Westbourne Park yard sztrájkoló, elsenyvedt és éhező szénhordói, a fekete utcák sarában kolduló gyermekek és éhező munkanélküliek egy leveskonyha előtt; a másik oldalon, két utcával odébb, a Westbourne Grove, fényárban úszó üzletek sorozata, cabek és fogatok nyüzsgő forgataga és a költségeknek olyan tobzódása, hogy a lyukas cipőben és rosszul szabott ruhában fáradtan hazafelé törhető diákok minduntalan feltartóztatta a szoknyák, csomagok és elragadóan bájos nőiességeknek a forgataga. Kétségtelesen, hogy a fáradt diákok saját dicstelen tapasztalatai élezték ki az erkölcsi tanulságot. Ez azonban csak egyik pontja volt az élénk megismerések állandóan visszatérő sorozatának.

Lewishamnak erős, mondhatni ösztönszerű meggyőződése volt, hogy emberi lény nem lehet boldog, míg mások közvetlen közelében nyomorognak s a gazdaságnak ez a derűs csillogása a bűn érzete gyanánt érintette őt. Ekkoriban még azt hitte, az emberek felelősek a saját sorsukért és ezekben a napokban még az erkölcsi közömbösségnek a fokát mérgette magában és embertársaiban. Ugyanekkor azonban kezébe került a „Haladás és szegénység” és a „Közjólét”-nek néhány véletlen füzeté s nem volt nehéz magáévá tenni az ármányos és kizsákmányoló tőkésék és földbirtokosok s a derék, becsületes, szenvedő munkások elméletét. Így lett belőle szocialista. Természetesen annak szűke, hogy rögtön tegyen valamit, a mivel kifejezésre juttatja új hitét, sürgető módon ébredt fel benne. Elindult és egy történelmi pillanatban megvásárolta a vörös nyakkendőt.

— Verszintű kérek, — mondta Lewisham szelid hangon a fiatal hölgynek a pult mögött.

— Milyen színű legyen? — kérdezte a fiatal hölgy a pult mögött, élesen.

— Biborvöröset kérek, — mondta Lewisham szegyenkezve. Estéjének legnagyobb és buzgalmas jelentékeny részét annak próbálgatására áldozta, hogy a nyakkendő miként kösse szép csokorba. Ennek kedvéért új kezűességét kellett neki elsajátítani, — azelőtt ugyanis mindig kész nyakkendőket viselt.

Lewisham így proklamálta a társadalmi forradalmat. Az első alkalommal, mikor a szimbolikus nyakkendő megjelent az utcán, hatalmas termetű rendőrök menete vonult fel egyes sorban a Brompton Roadon. Lewisham ellenkező irányban haladt. Magában hűmögöni kezdett. Sokat jelentő pillantással haladt el a rendőrök mellett és a Marsellaiset dúdolta...

Ez azonban már hónapokkal előbb történt s azóta a vörös nyakkendő használati ruhadarabba és szokássá vált.

Ezúttal egy kovácsolt vaskapun fordult be az Exhibition Roadról és belépett a főiskola előcsarnokába. Az előcsarnok diákokkal volt tele, a kik könyveket, táskákat, fizikai eszközöket tartalmazó dobozokat vittek a hónuk alatt, álltak és vitatkoztak, a vitaegyletnek bekeretezett és üvegezett hirdetései olvasták, vagy jegyzőkönyvet, czeruzát, radirgummit és rajztollat vásároltak a szabadalmazott papírkereskedőnél. Nagy számmal voltak köztük mindenféle új alakok, fizető diákok, fekete felsőkabátban és selymes kabátban, vagy jól vasalt ruhában és a hallgatók zöme, a Lewisham osztályából, nyersekk, kopottak, rendelének, groteszk módon rosszul öltözöttek és bizonytalan megjelenésűek; egy feltűnt Lewishamnak bóbíttás tengerészsapkájával és arany kitüntetésével, egy másik durva fejes keztyűvel, a harmadik pedig nagyon finom bőrkézfűjével. A diákok között Grummett, az egyetemi törzskönyv örökös vezetője, buzgólkodott.

— A czuczalista! — mondta egy csúfolódó hang.

Lewisham úgy tett, mintha nem hallotta volna, de erősen elpirult. Nagyon gyakran kívánta, hogy ne pirulna el olyan könnyen, hisz már huszonegy éves férfi volt. Figyelmesen tanulmányozta a vitaegylet hirdető tábláját, melyen „Lewisham E. C. előadása a szocializmusról” volt hirdetve a legközelebbi péntekre és áttörtetett az előcsarnokon, a hol a törzskönyv várt a bejegyzésre. Néhány percig azonban nem tudott a bejegyzéshez

GRÓF ANDRÁSSY GYULA FOGADTATÁSA MISKOLCZON.

jutni, mert társainak kézszerítási és barátságosan nyers élezei feltartóztatták.

— Rettenetes biflázó ez az állat Lewisham, — jellemezte egyik társa. — A második volt a mult esztendőben. Borzalmasan magol. Valami állati önhittség van ezekben a biflázókban. Vizsga... vitaegylet... vizsga. Mintha ezenkívül nem is volna élet. Az év elejétől végéig egyszer se menne valami mulatóhelynek a tájára.

Lewisham éles füttyentést hallott, a lift felé rohant és pont az elindulás pillanatában érte el. A lift nem volt kivilágítva és sötét árnyakkal volt tele, csak a vezetőnek az alakját lehetett megkülönböztetni. Mikor Lewisham találmára vizsgálgatta a sötét arccokat maga körül, egy lányos hang a nevével szólította.

— Ön az, Heydinger kisasszony? — felelte. — Nem vettem észre. Remélem, kellemesen töltötte a szünidőt?

IX.

Heydinger Alice.

Mikor Lewisham az épület legfelső emeletére megérkezett, félreállt a lift ajtajától, hogy egyetlen megmaradt utitársa előtte kiléphessen. Az utitárs Heydinger kisasszony volt, a ki őt megszólította, az aranysebzé-lyes barna burkolatú könyv tulajdonosa. A többiek közül a földszintről egy sem jött fel a harmadik emeletre. A lift közönségének többi része a „csilágászati” és „kémiai” emeletre szállt ki, de őket ketten harmadik esztendei tanulmányuk tárgyául a zoológiát választották és a zoologia az épület legmagasabb részében volt elhelyezve. A lány kilépett a viláosságba és arcát akarata ellenére könnyű pirosságot futtatta el. Lewishamnak feltűnt, hogy a ruhája megváltozott. Lehet, hogy ez a leánynak a figyelmét sem kerülte el és észrevette a futó meglepetést Lewisham arcán.

Az elmúlt tanévben — barátságuk ugyanis már csaknem egy esztendő volt — Lewisham sohasem gondolt arra, hogy a leány esetleg csinos is lehet. A legjellemzőbb dolog, a mire a szünidő alatt háttározottan vissza tudott emlékezni, az volt, hogy haja sohasem volt egészen lesemítva és ha véletlenül egyszer rendezett volt, valóságos izgatta őt és megint felborzolta. Lewisham különösen a leánynak ideges kézmozdulatára emlékezett, melylyel haját összekuszálta. Eről észbe jött, hogy hajának a színe kellemes világosbarna volt. A színt elfelejtette és a szemének a színét szintén nem tudta volna megmondani. Igaz, hogy a leány szemüvegét viselt. Alakalan, sötét ruhája is csak bizonytalanul élt az emlékezetében.

Mégis, még távol volt tőle, meglehetősen sokat látott belőle. Nem ugyanabban a tanfolyam-csoportban voltak ugyan, de a

vitaegylet választmányában megismerkedtek egymással. Lewisham ebben az időtájban fedezte fel a szocializmust. Ez alapot nyújtott nekik az eszméserére és érintkezésre ösztönözte őket. Úgy látszott, hogy a leány nagyon érdekesnek találta Lewishamnak a dolgokról alkotott felfogását és mintha a véletlen akarta volna, sokszor találkozott vele az iskola folyosóján, a hatalmas egyetemi könyvtárban és a képzőművészeti műzeumban. Bizonyos idő múlva úgy tűnt fel, mintha ezek a találkozások nem is volnának egészen véletlenek.

Lewisham életében ezúttal kezdett először képzelődni beszélőtehetségéről. A leány felteette magában, hogy sarkalni fogja az ambícióját, a mi nem is volt nehéz feladat. Azt hitte, hogy Lewishamnak kivételes tehetsége van és hogy neki hivatása lehet ennek a tehetségnek az irányítása. Kétségtelesen hozzájárult híúságának kifejlesztéséhez. Ő is be volt iratkozva a londoni egyetemre és a gyakorlati tudományokból együtt szigorlatoztak júliusban, — a leány kissé gyengén volt elkészülve — a mi csak arra szolgált, mint minden az ilyen esetekben, hogy újabb kapcsolatot teremtsen közöttük. A vizsgálja nem sikerült, de Lewishamnak a becsülését irányában egy cseppet sem kisebbitette. A szigorlati napok alatt nagy általánosságban beszélgettek a barátságukról és más hasonló dolgokról, a déli szünetek idején a Burlington Arcade alatt, — megjegyzendő, hogy az egész Burlington Arcade mulatott a leánynak divattalan szürke ruháján s Lewishamnak vörös nyakkendőjén, — egyebek között a leány szemrehányást tett Lewishamnak, hogy egyáltalán nem olvas költőket. Mikor a vizsga után együtt haladtak a Piccadillyn, megállapodtak, hogy írni fognak a szünidő alatt egymásnak, költséztől és magukról s a leány némi habozás után kölcsön adta Rossetti költeményeit. Lewisham kezdte elfelejteni, a mit eleinte nagyon jól tudott, hogy a leány két vagy három esztendővel idősebb volt nála.

Lewisham a szünidőt egy kevésbé szimpá- tikus, de egyébként jóindulatú nagybátyjánál töltötte, aki foglalkozására nézve szerelmester és építő-vállalkozó volt. A nagybácsinak hattagú családja volt, köztük a legidősebb tizenegy éves s Lewisham mint tanító hasznosította magát. Azonkívül erősítő készült a tanulmányait befejező harmadik esztendőre, melynek folyamán nagy dolgokat szándékozott végrehajtani és megtanult kerékpározni. Azonkívül Heydinger Alicera is gondolt s mint ki fog tűnni, Heydinger Alice is gondolt rá.

Nagybátyjával, a ki a helyi konzervatív pártnak kiváló tagja volt, vitatkozni szokott a szociális kérdésekről. Nagybátyjának a vitatkozási modora móffellett durva volt. A szocialisták tolvajok, szokta mondani. A szocializmus célja az, hogy elszedje, a mit a

ember keresett, hogy szétossa egy csomó dologkerülő csirkefogó között. Pedig a gazdag emberekre szükség van. „Ha nem volna jómódú emberek, mit gondolsz, miből élnék? Nos? És akkor mi lenne belőled?” A szocializmust, bizonyította a nagybácsi, csak agitátorok szítják. „Pénzt, tagdíjat szednek olyan tapasztalatlan fiataloktól, mint te vagy és pezsgőre költik.” Lewisham érveire mindig csak a bántó hangon felelt, „pezsgő” szóval válaszolt s kezével a józú ivást jelezte.

Természetes volt, hogy Lewisham kissé elhagyatottan érezte magát s ezt kifejezésre juttatta a Heydinger kisasszonyhoz intézett leveleiben is. Nyilvánvaló volt, hogy a leány is elhagyatottan érezte magát. Megvitatták a közönséges barátságtól eltérő, igazi barátságának a kérdését és aztán áttértek Goethe-re és a kiválasztottak szellemi rokonságára. Lewisham megírta, hogy mennyire várja a leveleket s ezek gyakoribbakká is váltak. A levelek kétségtelenül jól voltak megírva. Ha Lewisham kritikát gyakorolt volna, megállapítható volna, hogy mindegyik egész napi munkának az eredménye. A gyakorlati szerelómesternek a kérdése után, hogy mit szándékozik csinálni az ostoba tudományával, e leveleknek olvasása üdítőleg hatott rá. Megszerette Rossettit és különösen egy költeményében az elválás érzésének tökéletes kifejezése ragadta meg őt. Általában azonban kissé meg volt lepve Heydinger kisasszonynak a költészet iránti hajlandóságán. Rossetti olyan érzéki, oly virágos nyelvű volt. Ezt a hangulatot alig várta volna.

Az iskolai év megkezdésekor több érdeklődéssel tért vissza a leány iránt, mint távozott. A reál való bizonyítalan visszaemlékezés, melyben alakja kissé kopottnak és gondozatlannak tűnt fel, nyomban elpárolgott, amint a leány a lift homályából a világságba lépett. Haja teljesen rendezett volt s amint a napfény csillogott rajta, szépnek is tűnt fel. Jól szabott szürkés-zöld és fekete ruhát viselt, szélesen ránczolván, az akkori időnek a divatja szerint s ez a gondozottság valamelyes módon a szükséges meleget kölcsönözte az arcának. A múlt esztendő elhanyagoltságától eltérőleg, rendezt kalapot viselt, olyan kalapot, amelynek még asszonyi ítélet szerint is, meg volt a formája. A kalap jól is állt neki, de ezek a dolgok kívül esnek egy férfi regényíró fejtegetésén.

— Elhoztam a könyvet, Heydinger kisasszony, — mondta Lewisham.
— Nagyon örülök, hogy előadást tart a szocializmusról, — felelte a leány, átvéve a barnakötésű könyvet.
Együtt haladtak végig az élettani laboratóriumhoz vezető kis folyosón s a leány megállt a kalapfogasoknál, hogy levegye a kalapját. Az intézetnek ugyanis olyan szégyenletes volt a berendezése, hogy a leánydiákoknak nyilvánosan kellett levennie a kalapjukat és nyilvánosan kellett felvenni a holland kötenyt, mely ruhájukat védte a laboratóriumi munkánál. Még a tűkör is hiányzott!

— Mindenesetre meghallgatom az előadást, — mondta a leány.

— Remélem, hogy tetzesni fog önnek, — mondta Lewisham a laboratórium ajtajában.
— A szünet alatt bizonyítékokat gyűjtöttem a szellemek létezéséről... emlékszik még az érveimre. A leveleimben ugyan ezt nem említettem.

— Kár, hogy még mindig ragaszkodik a spiritizmushoz, — mondta Lewisham. — Azt hittem, hogy már túltette magát rajta... Olvasta a Bellamy *Visszapillantását*?

— Szeretném elolvasni.
— Itt van a könyveim között és ha akarja, szívesen kölcsönadom. Várjon azonban, míg az asztalomnál leszek. Tele van mindkét kezem.

Együtt léptek be a laboratóriumba. Lewisham udvariasan nyitotta ki az ajtót, Heydinger kisasszony pedig rendezgetve tapogatta végig a haját. Az ajtó közelében egy csoportban négy leány állt s Heydinger kisasszony ezeknek csoportjához csatlakozott, lehetőleg észrevétel nélkül tartva a barnakötésű könyvet a kezében. Hárman közülük már a múlt esztendőben együtt voltak vele és keresztnevének szöflötték, mikor Lewisham társaságában látták megjelenni.

SULYDOBÁS

DISZKOSZDOBÁS.

A MAGYAR ATHLETIKAI KLUB MARGITSZIGETI VERSENYÉRŐL.

Egy rosszkedvű, koravén tanársegéd arca pillanatnyilag felderült, mikor Lewishamot meglátta.

— Végre egy jó diákot is látok, — mondta a koravén tanársegéd, a ki nyilvánvalóan a névsort állította össze. Egy másik ajtónyitásra megint felderült az arca.
— Smithers is itt van!

X.

A régi vasipar csarnokában.

Ha valaki a Brompton Road felől lép be a southkingtoni iparművészeti múzeumba; a régi vasipar csarnoka jobbék felől az épület legfelső emeletét foglalja el. Az odavezető út azonban nagyon útvesztőszerű és nem mindenki ismeri, minek következtében elhagyatott voltát a tudományok és a művészetek különböző ágait művelő fiatalok nagy becsben tartja. A csarnok hosszú, keskeny és homályos s tömve van vasrúcsokkal, vasveretes ládákkal, zárrakkal, lakatokkal, fantasztikus formájú nagy kulcsokkal, lámpákkal és más

hasonló tárgyakkal. A korlához támaszkodva művészi vonatkozásokról is lehet beszélni, Michel Angelo szarvakkal ellátott Mózesének a Traján oszlop gipszmásolatának láttára, mely gigászi módon emelkedik fel az alsó teremből magasan a csarnoknak a színvonala fölé. Lewisham és Heydinger kisasszony itt időztek egy szerdai napon, a legközelebbi szerda délutánján, mely a szocializmusról szóló előadást követte, melynek hirdetését olvasni lehetett az előcsarnok hirdető tábláján.

A szigorúan okszerű, fegyelmezett lelkesedéssel előadott tanulmányok igen nagy sikere volt, a kételkedő Smithers alapjában véve megtérítette, a vitát befejező összefoglaló válasz rendszeres és kerek volta pedig nagy hatást váltott ki a hallgatóság köréből... Lewisham úr Mózeset gúzte és a jövőjéről beszélt. Heydinger kisasszony leginkább az ő arcát nézte.

— És azután? — kérdezte Heydinger kisasszony.

— Ezeket a szempontokat kiváltképpen a néppel kell megismertetni. Én még mindig bízom a röpiratokban. Ugy képzeltem...

Lewisham elhallgatott, higgyük, hogy szerénységből.

— Hogyan? — kérdezte Heydinger kisasszony.

— Amint már tudta... Luther... A szocializmusban, úgy hiszem, van még hely egy új Luther számára.

— Ugy van, — mondta Heydinger kisasszony elgondolkozva. — Ez volna a nagy feladat.

Sokan hitték ugyanezt ezekben a napokban. De azóta kiváló reformerek hét esztendőnél hosszabb időn keresztül jártak körül, trombitáikat harsogtatva és lövöldözve a szocialista Jericho falait, véletlen sikerek és csalódások változatai után oly csekély eredménnyel, hogy ma már nehéz visszahelyeződni azoknak az elmúlt napoknak reményteljesen bizakodó hangulatába.

— Ugy van, — mondta Heydinger kisasszony. — Ez volna a nagy feladat.

Lewisham kiérezte hangjából lelkesedését a természetét. Feléje fordult és határtalan bámulatot látott a szemében.

— Nagy az elvégzésre váró feladat, — mondta és szerényen hozzátette, — ha ugyan meg lehet birkóznival vele.

— On elég erős hozzá.

— Azt hiszi? — Az örömtől Lewisham élénken elpirult.

— Azt hiszem. On bizonyára el tudja végezni. Még a reménytelen bukás is nagy dolog volna. Néha...

A leány habozott. Lewisham várakozólag nézett rá.

— Azt hiszem, hogy néha dicsőbb dolog a bukás, mint a siker.

— Nem hinném, — felelte a reménybeli Luther és tekintete visszatért Mózeshez. A leány befejezte, a mit mondani akart és másra gondolt.

— Elmélyedő szünet.

— És ha már sok ember megismerte a nézetét? — kérdezte a leány hirtelen.

— Akkor, úgy képelem, pártot kell alakítanunk s érvényesíteni kell az eszméinket. Újabb szünet, kétségtelenül gazdag fenkölt gondolatokban.

— Higgye el nekem, — mondta Lewisham egyszerre, — hogy önnek tehetsége van, hogy bátorságot öntsön a csüggedőkbe. Ha kegyed nem lett volna, nem tartottam volna meg az előadásomat a szocializmusról — Egészen megfordult, hátával Mózesnek támaszkodott és mosolyogva mondta a leánynak: — On igazán segíti az elvbarátait.

A legszebb pillanatok egyike volt ez Heydinger kisasszony életében. Arcszíne megélénkült.

— Csakugyan? — kérdezte őszintén, de felszegen tekintve a szemébe. — Olyan... boldog vagyok.

— Még nem köszöntem meg a leveleit, — mondta Lewisham. — Most azonban azt hiszem...

— Mit?

— Hogy igazán őszinte barátok vagyunk. A legjobb barátok.

A leány kezét nyújtotta és sóhajtott.

A FUTÓK STARTJA.

MAGASUGRÁS.

A MAGYAR ATHLETIKAI KLUB MARGITSZIGETI VERSENYEIRŐL.

— Ugy van, — mondta, mikor kezét szorították. Lewisham habozott, hogy megfogja-e a leány kezét. A szemébe nézett s e pillanatban a leány hátralevő éveinek háromnegyedrészét odaadta volna, ha szeme és tekintete kifejezte volna, a mit akar. De e helyett úgy érezte, hogy arca kemény, a kis izmoskák ajka körül engedetlenül rángatóznak s azt képzelte, hogy ez az önmegismerés kiöli az őszinteséget a szeméből.

— Ugy érzem, — mondta Lewisham, — hogy ennek így kell megindulni. Mindig őszinte barátok maradunk, egymás oldalán.

— Mindig. A miben csak segíthetek, segítségére leszek. Segíteni akarom, ahol csak tudom.

— Ketten együtt, — mondta Lewisham, újból megszorítva a leány kezét.

Az öröm villant meg a leány arcán. Szeme egy pillanatra a benső meghatottság szépségében ragyogott. „Ketten együtt” — ismételte s ajka remegett, torka pedig elszorult látszott. Egyszerre visszarántotta a kezét és elfordította az arcát. Hirtelen a csarnok vége felé sietett és Lewisham azt látta, hogy a zsebkendőjét keresi zöld és fekete ruhájának redői között.

Heydinger Alice sírt.
A meghatottságnak ez a teljesen megmagyarázhatatlan rohama zavarba ejtette Lewishamot.

A leány után sietett és mellette megállt. Miért sír? Azt remélte, hogy senki sem jön a kis csarnokba, míg a leány el nem teszi a zsebkendőjét. Mindamelllett a jelenet hízelt neki. A leány végre erőt vett magán, leszárította a könnyeit és kivörösödött szemével újra mosolygott.

— Olyan szomorú vagyok, — mondta még a sírástól csukló hangon.

Azután megnyugodva tette hozzá:
— Olyan boldog vagyok... Együtt fogunk küzdeni. Együtt, mi ketten. Én segítek önnek. Érzem, hogy tudok segíteni. Kint a világban még oly nagy feladatok várnak megvalósításra.

— On nagyon önfeláldozó, hogy segíteni akar nekem, — mondta Lewisham, egy mondatot idézve, melyet még azelőtt akart mondani, mielőtt látta volna, hogy a leányt mennyire elérzenyítette.

— Nem!... Nem tapasztalta-e már, — kérdezte a leány hirtelen, — hogy egy nő milyen keveset tehet egyedül a világban?

— Vagy egy férfi, — felelte Lewisham pillanatnyi gondolkodás után.

A első szövetséges így csatlakozott Lewishamhoz a vörös nyakkendő szolgálatában, — a vörös nyakkendő és a hírnév szolgálatában, melynek rövidesen jönnie kellett. Első szövetséges volt neki; eddigelé — leszámítva a falra alkalmazott feliratokat, — titokban tartotta személyi ambícióit. Még ama bizonyos, félig elfelejtett whortleyi szerelmi ügy alkal-

mával is, noha a bizalmasaknak elég magas fokáig eljutottak, egyáltalán nem tett említést jövő pályafutásáról.

XI.

Szellemidézés.

Heydinger Alice nem volt hajlandó letenni a halottak szellemeiben való hitéről s ebbeli meggyőződése a laboratóriumban a délutáni tea alatt vitára adott alkalmat. A nődiákoknak, akik ebben az évben többségben voltak, délután négy óra és a termetek bezáró szolgálatát öt órai megjelenése közötti időben teát szolgáltattak föl. Esetről-esetre a férfi hallgatókat is meghívták teára. Utóbbiak közül azonban ugyanazon időben egyszerre legfeljebb kettő vehetett részt a teázásban, nem lévén több két fős csészenél, mióta a hebeburgya Simmons összetörte a harmadikat.

A szögletes fejű és kemény, szürke szemű Smithers határozott ellenszenvvel értelt a tulvilági élet elen, míg Bletherley, aki narancsszín nyakkendőjével és nyíratlan szőke hajtomagával tetszelgett magának, nagyjában hajlandó volt hinni benne.

— Mi például a szerelem? — kérdezte Bletherley. — Bizonyára halhatatlan!

Megjegyzését azonban tárgyhoz nem tartozónak tekintették és nem törődtek vele. Lewisham, aki az esztendőnek legtöbbet ígérő diákja volt, a szellemek létezését érvek alapján mérlegelte. A szellemidézés seance-okat szemfényvesztésnek minősítette.

— Ostobaság és csalás! — mondta Smithers hangosan és féloldalt pislantva leste, hogy a kihívás elérte-e a céltábláját. A céltábla egy feltűnően kis arcú és nagy, szürke szemű, öszes kis öreg ember volt, a ki szótlanul állott a laboratórium egyik ablakánál, míg csak a szeméjét nem vonták bele a vitába. Barna bársony kabátot viselt és rettentő gazdagság hírében állott. Lagune volt a neve. Nem volt rendez hallgatós, hanem az olyan külső látogatók közé tartozott, a kik bebecsültatást nyertek a nem teljesen megtelt laboratóriumokba. Buzgó spiritisztának ismerték s azt is beszélték róla, hogy Huxleyt nyilvános vitára szólította fel a materializmus kérdéséről. Az élettani órákat azért látogatta s közben a laboratóriumi munkákon azért vett részt, hogy — mint mondotta, — a hitetlenséget saját fegyverével győzze le. Mintha csalétek lett volna, mohón kapott Smithers ellentmondásán.

— Tagadom! — mondta és a keskeny laboratóriumban a többiek felé közeledett, mintha utána menne a saját hangjának. A selypítésnek egy árnyalatával beszélt. — Bocsásson meg, igen tisztelt uram, ha közbeszólok. A kérdés azonban rendkívül érdekel. Azt hiszem, nem zavarom önöket. Bocsásson meg, uram. Vonat-

koztassuk az ügyet az én személyemre. Bolond vagyok én, vagy csaló?

— Kérem, — védekezett Smithers akkora udvariasággal, a mekkora csak egy southkingtoni diáktól kitelik, — ilyenformán a dolog kissé személyes természetű.

— Tegyük fel uram, hogy én becsületes megfigyelő vagyok.

— Helyes... és?

— Nos tehát, én láttam szellemeket, hallottam szellemeket és éreztem az érintésüket.

Beszéd közben szürke szeme tágra nyílt.

— Akkor csak bolond lehet, — mondta Smithers halk hangon, úgy hogy a spiritizista nem hallhatta meg.

— Esetleg csaloódhattott, — vélekedett Lewisham.

— Biztosíthatom önöket... mások láthatnak, hallhatnak, érezhetnek. Én azonban tudományosan ellenőriztem őket. Ellenőriztem!

Van némi tudományos gyakorlatom és bizonyítékokat szereztem. Tudományos és kétségbevonhatatlan bizonyítékokat! Minden elképzelhető módon... De kérdezem öntől, uram, kereste már az alkalmat, hogy szellemekkel találkozzék?

— Az csak arra jó, hogy az ember egy guineát kidobjon szélhámosra, — felelte Smithers.

— Nos látja, ilyenek önök! Csupa előítélet! Itt van valaki, a ki tagadja a tényeket és következetesen nem akarja meglátni őket, nem akar a közelükbe menni.

— És ön megengedi akármelyik embernek a hármás királyságban, a ki nem hisz a szellemekben, hogy jelen legyen a seanceon, mielőtt abban hagyja a tagadást?

— Feltétlenül igen. Feltétlenül igen! Bárkinek, aki még nem találkozott szellemekkel. Ez az érv fokozta az érdeklődést. A kis öreg úr hamarosan belehevült. Ismer valakit, a kinek a legkülönösebb adományai vannak, egy médiumot, aki...

— Megfizetteti magát? — kérdezte Smithers.

— A nyomtató lónak talán be szokták kötni a száját? — vágott vissza Lagune haladéktalanul.

Mindenki Smithers nevétett.

— Kétségbe vonná ön egy mérleg hitelességét, mert pénzen vásárolta? Jöjjön és győzdjék meg. — Lagune egyre jobban fellehvült, gesztikulált és mind hangosabban beszélt. Azon melegeben az egész osztályt meghívta egy külön seance-sorozatra. — Figyelmeztetem önöket, az is lehet, hogy nem jelenik meg semmi. A valószínűség azonban mellette szól... Végzetlenül örvendének...

Lewisham ilyenformán beleegyezett, hogy jelen legyen a szellemidézésnél. Megállapodtak, hogy Heydinger Alice is ott lesz s kivülük még a hitetlen Smithers, Lagune, utóbbinak gépirónője és a médium lesznek a társaságban. Azután másik társaságot állita-

nak össze a többiek számára. Lewisham örült Smithers erkölcsi támogatásának.
 — Hiába pazarlunk el egy estét, — jegyezte meg Smithers. — En azonban megbizonyosodok a dolgom felől. Meglátjátok.
 (Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Persephoné elrablása. *Dobosi-Pécsi* Mária neve teljesen új név az irodalomban s regénye, a mely *Persephoné elrablása* címmel mostanában jelent meg, valóban meglepetés annak, a ki elolvasta. Jó regényíró ismer meg belőle, a kiben megvan azoknak a tulajdonságoknak a legnagyobb része, a melyek a jó regényírókat teszik. Jól, érdekesen tud elbeszélni, sohasem hagyja cserben az olvasó érdeklődését, meséjét ügyesen, fordulatról-fordulatra felhívítva szövi-fonja, nagyszámú jól meglátott, pontos körvonallakkal rajzolt alakot forgat a mesében, a mesének a hangulatát, az embereknek az az eseményekkel való érzelmi és erkölcsi kapcsolatát finoman tudja értékelni, a hangja elég sokszólamú, a humor, meghatottság, gyöngédség, elragadtatás, szomorúság, részvét egyaránt benne van regiszterében s a mi talán legvonzóbb tulajdonsága: valami mély, nem kérkedő, de mindig jelenvaló jószág ömlik el az egész regényen, a mely a szerzőből kiárad az egész világra, szívébe foglalja az embereket, színhelyeket, az egész természetet. A mese alaprajza nem mondható sem különösen eredetinek, sem különösen érdekfeszítőnek: egy bogaras régiséggyűjtő az egész világon keres egy smaragd kaméát, a keresés már mániájává válik, elhanyagolja érte egész életét, csaknem megfeledkezik a kislányáról, a ki egy öreg cseléd hiányos gondozása alatt növekszik fel szép leánynya, aztán szerelembe kerül egy szobrászszal, a kinek révén kiderül, hogy a keresett kaméa ott van a kislány nyakában, az apja maga adta neki egész kicsi korában. Az ember mindig messze-messze keresi vágyai tárgyát, holott az mindig közel van, önmagában és közvetlen környezetében. Ez volna a történet szimbolikus értelme, de ez csak külsőleg fontos a regényben, fődolog a kislány, Persephoné nevelkedése, fejlődése, kivirágzása és ebben az író egészén új, meglepően ható és igaz dolgokat tud elmondani a lélek ébredéséről egy elhanyagolt, kedves és tehetséges gyermekben, a hűséges, házasított öreg cselédéről, a kemény, de jószívű furcsa vidéki nagynéniről és öreg kisasszony-barátnőjéről, egy fantasztai feltalálóról, a ki belepustul első sikerült találmányába, míg a nem sikerültekből évegek tühretően élt s ennek családjáról és még sok más dologról. A ki a regényben szerepel, az mind egy kissé figura, mindnek van valami hőbortja vagy legalább különössége, ez némileg alterálja az elmondott dolgok valóságosságát s a regény stílusának egy régebbi fogalmazására, a dickens-i típusra utal vissza. Az elbeszélő stílus kissé tompa és szintelen, a szavak és mondatok plasztikája nem teljes, de vannak helyek, a hol a mondanivaló s még inkább az író-nőnek alakjaival való együtterzése átmelegíti a szavát.

A kerten kívül. *Árany* Jolán verseiben tartalmi szempontból van egy érdekesség: néhányban közülük egy különleges lírát találunk, az orvosi tudományról foglalkozó nő líráját. A klinika csecsemőosztályának kórterme, a delirium lázkezései, az alkohol hatása a gondolatok járásában, más ilyen orvosi témák, más versekben pedig az orvos attitűdje: a világgal szemben mint színező elem — ezeket a versek szerzője erősen átélte módon, bizonyos belső izgalommal tudja versebe foglalni. Körülbelül aztán ennyi is a feltűnően szép kiállítású kötet érdekessége, mert szigorúan művészi szempontból a versek nem jutnak túl a jobbfejta amatőrség színvonalán, a melynek csak egy lépést kellene megtenni, hogy elérje az igazi költő hatását, de éppen ezt az egy lépést nem tudja megtenni. A könyvet *Szöts* Jenő néhány ügyes illusztrációja díszíti.

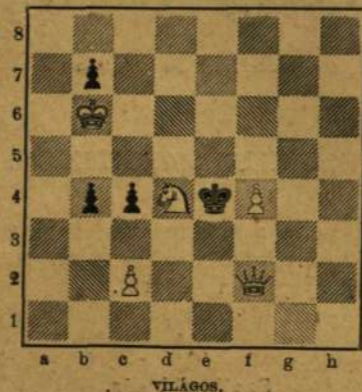
HALÁLOZÁSOK.

Sebestyén Lajos, Nagyvárad volt törvényhatósági bizottsági tagja 87 éves korában Nagyváradon. A köztisztviselői állott öregúr lelkes irodalomkedvelő volt, a *Vasárnapi Ujság*-nak 1861-től fogva állandó előfizetője egészen Nagyvárad román megszállásáig. Még április 17-én halt meg, de halála híre csak most jutott a megszállott Nagyváradról Budapestre.
 Elhunytak a közelebbi napokban: Felőri és tyukodi *Szeremley* Cs. Lajos kir. tanácsos, ny. kir. tanfelügyelő, ref. lelkész, 85 éves korában Budapestben. — *Kathy* József dr. ny. kir. főigazgató, okl. mérnök, a székesfehérvári iskolaszék elnöke, 71 éves korában székesfehérváron. — *Csulak* Lajos, a magyar népnevelésnek és a székely magyar iro-

dalomnak egyik kiváló munkása 64 éves korában Málnáson. — *Mato* Cs. István református lelkész, a csurgói református főgimnázium tanára, 57 éves korában Csurgón. — *Dugovich* Imre, a fejérmegyei Friss Hírek szerkesztője Székesfehérváron. — *Szekely* László rendőrtanácsos, a budapesti államrendőrség egyik legképzettebb és közszereplésben álló tagja, életének 35-ik évében Budapestben. — *Heves* Dezső nagyatádi állami elemi iskolai igazgató életének 33-dik évében — *Farkas* István máv. főfelügyelő Budapestben. — *Follinus* Ervin hírlapíró 31 éves korában az Új Szent János-kórházban. — *Ifj. Hanvay* Sándor műegyetemi hallgató. tart. hadapródjelölt, tüzemester, Hanvay Sándor dr. ny. kerületi elüljáró fia, 25 éves korában Budapestben.
 Özv. *Hoffmann* Józsefné, szül. szebeszlói Svahulay Anna életének 83-dik évében Budapestben. — *Anyos* Lacziné, szül. dömsödi Kovács Eszter 24 éves korában Kispesten.

SAKKJÁTÉK.

3177. számú feladvány Heuäcker Páltól, Berlin. sörét.

Világos indul és a harmadik lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A *Vasárnapi Ujság* 1921. évi 7-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Ha csendes a tenger, mindenki lehet kormányos.*

Feloldó szerkesztő: **HOITSY PÁL.**
 Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.
 Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

Krajesovics-féle

Új Vukovári arcztisztító

kenőcs és bőrszépítő-szappan
 (szepítő, himlőhely, májfolt, somor stb. ellen) újra kapható a főraktárban: *Török* József R.-T. gyógyszerüzében, Budapest, VI., Király-utca 12.

A BOLDOGÁGHOZ NEM KELL SOK, KÉT PÁR

Berson GUMMIAROK

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, Egyetem-utca 4.)

Gladys SHOE CREAM

Az elegáns világ cipőkremje
 Gyárja: Herceg Géza, V., Bálvány-utca 16

Keltetőgépeket minden nagyságban, csibenevelőket, csontdarálógépeket, **tömítőgépeket** és az okosbíró baromfityűzőkhez szükséges összes felszerelési tárgyakat szállítja a legújabb szakszög

NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság
 Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám.
 Minden keltetőgéphez 30-50 db kerestetőt vagy tiszta faj-keltetőt ingyen szállítunk.
 Kérje a 34. számú árjegyzéket 5-—K bélyeg beklózás ellenében.

WÄGNER
 országos elsőrendű magyar hangszér és beszélogépek áruháza
 Budapest, VIII., József-körút 15.
 Fiókület: IX., Ráday-utca 18.
 Képes árjegyzék ingyen!

+ Betegtölókocsik
 — rokkantak és lábhadozók részére — szabadalim, szabadszék, bűdök stb. Dús választék az összes betegápoláshoz szükséges cikkekben és gummiárúkatban. Gyártó letelekesebb kivitelben műlábakat, műkezeket, sáv- és háskötőket, gummiharisnyákat.
KELETI J. orvosi műszergyáros, Budapest, IV. ker., Koronaherczeg-utca 17.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK
 zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.

Vermorel-rendszerű szőlő-fermentozók, Székésszezők. Permező alkatrészek gummitól és sárgarézből. Szőlőszűzők és présék. Kuvonicsamormozók és darálóok. Réparatók és szakszavak.

SZONTÁGH PÁL
 Réz- és szerszámgyár
 Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

JÓ PAJTÁS
 BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok való-ságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Várdi* Antal, *Vargha* Gyula, *Lampérth* Géza, *Kürthy* Emil, *Avar* Gyula, *Feleki* Sándor, *Mihályffy*né Fái Lenke, *Berényi* Lászlóné, *Tábori* Kornél, *Kozma* Imre, *Csanády* Sándor, *Szekely* Nándor, *Jókay* Lajos stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A **JÓ PAJTÁS**-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

VASÁRNAPI UJSÁG

11. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ **HOITSY PÁL.** BUDAPEST, JUNIUS HÓ 12.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11. Előfizetési ára: az április-juniusi évnegyedre 60 korona. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
 Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 12 korona. állapított viteldi is csatolandó.

JÓKAI SZOBRA AZ ANDRÁSSY-ÚT FELŐL, A NAGY KÖLTŐRŐL MOST ELNEVEZETT TÉREN — STROBL ALAJOS SZOBORMŰVE.

JÓKAI SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPE BUDAPESTEN.